

Dicle-Fırat havzasında tarih

Kutsallık ve lanetin simgesi

URFA

İmralı sürecini yorumlamak için büyük çaba harcıyorum. En büyük savaşın, anlayışı derinleştirmek, tüm eşyanın özündeki düzeni bir çırpıda kavrayacak düzeye gelmek olduğunun tamamen farkındayım. Bunu PKK'ye yansıtılmak istedim. Sonuna kadar, yalnız Türkiye'nin ülkesel ve siyasal bütünlüğüyle değil, tüm komşu halklar ve ülkelerle birlikte, iğne ucu kadar olanağı varsa, yasaların ruhuna uygun birlikteliğin, kazanılacak en büyük savaştan daha değerli olabileceğini ve tercihe şayan olduğunu da belirttim, önerdim. Yeter ki herkes, tüm taraflar hukukun evrensel kavramlarına bağlı olma gücünü gösterebilsinler. Bu sağlandıktan sonra, tüm halklar ve ülkelerle birlik, idealimin kendisidir. Bu tutuma tereddütsüz yöneldim.

Kutsallık ve lanetin simgesi URFA

SAVUNMALARIM

Abdullah ÖCALAN

Savunmalarım
Abdullah Öcalan

Weşanên Serxwebûn 107

Dicle-Fırat havzasında tarih

**KUTSALLIK VE
LANETİN SİMGESİ
URFA**

**Dicle-Fırat havzasında tarih
KUTSALLIK VE
LANETİN SİMGESİ URFA**

Birinci Baskı: Ağustos 2001

Weşanên Serxwebûn 107

Dicle-Fırat havzasında tarih

**KUTSALLIK VE
LANETİN SİMGESİ
URFA**

Önsöz

Urfa savunması güzel bir derleme oldu; peygamberlik ve Urfa tarihinin gerçekliğini biraz derinliğine açtım. İbrahimilerle İbranileri güçlü vermeye çalıştım, peygamberler ve Urfa üzerine çok güçlü ve çarpıcı değerlendirmeler yaptım. Savunmalarım metot gösteriyor; tarihi yaklaşım, tarihin değerlendirilmesi üzerine çok çarpıcı sonuçlara vardım. Metodolojik olarak dünya çapında çözümlenmeler olacak. Devlete farklı bir yaklaşım sergiledim. Sosyal ilişkiler, kadına, dine, topluma ilişkin vardığım sonuçlar var. Bilim adamları, profesörler araştırmışlar, ama benim vardığım sonuçlara ulaşamıyorlar, sorunları benim gibi çözemiyorlar; çünkü benim pratiğimi yaşamamışlar, bu çok önemli.

Yaklaşımlar sorunu üzerinde durdum; sahte yaşam, doğru yaşam, lanetli yaşamla kutsal yaşamı açtım. Avrupa'nın üstünlüğü buradadır; kendi lanetli yaşamını yıkarak buralara geldi. Ortadoğu bunu yapamadı. O açıdan bu tespit-

ler sadece Kürtler, Türkiye için değil, aynı zamanda Ortadoğu içindir; öyle anlaşılmasını istiyorum. Bu görüşlerim Ortadoğu ve Avrupa düşünüş yapısında büyük tartışmalar yaratacaktır. Her bir başlık bir kitap konusu olabilir, gazete, dergi ve panellerde yorumlanabilir. Bundan sonra on yıllar bunun üzerine düşünülerek kurulabilir. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu değerlendirmelerdir; bunların sonuçlarına göre Türkiye kendini yeniden yapılandıracak. Türkiye bunu kavradı ama, anlaması daha uzun sürer; yeni kültürünü belirleyecek.

Ben felsefeden uzak biri değilim, ilahiyat ynm var, geliştirdiğim tanrı yorumu çok çarpıcıdır; geliştirdiğim tanrıça kadın kavramı önemlidir, kadına kişilik kazandıracak, bir tür kadının tarihteki haksızlıklarının giderilmesi yolunu açacak. Kadınlar onuru, kimliği kazandıracak bu belirlemelerin kıymetini bilsin. Size yapacağım en büyük tarihi iyilik budur. Kadın emeğine, kişiliğine, anaya saygıyı içeren güzel şeyler var. Fırsat olsaydı ayrı bir kitap olarak yazılabilirdi. Böyle olması iyi oldu; bütünlüklü olarak tarihi görecekle. İyi değerlendirilirse kendilerini ayna gibi orada görebilirler.

Savunmalarımda ayrıca Zeus kültürünü, Avrupa kültürünü çözdüm, tek tanrılı dinleri

özdüm. Sümer rahip özümlemelerim, laiklik özümlemelerim bin kitaba kapı aralıyor. Bin cilt kitap okumanız gerekiyor buna ulaşmak için. Kapital tabii ki önemli, ayrıntılı bir çalışmadır, ona bir şey demiyorum. Ama yazdıklarım Ortadoğu açısından Kapital'den daha önemlidir.

Abdullah ÖCALAN

Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi
Başkanlığı'na
Ankara

Sayın Yargıçlar;

İmralı yargılanmasına dahil edilmeyen PKK Urfa Davası için geliştirdiğim iki adet savunmayı hazırlamış bulunmaktayım. Daha dar ve mahalli düzeyde olan bu savunmalarım, genel AİHM Savunması'nın bir eki ve parçası olarak değerlendirilmek durumundadır. Davanın bütünlüğü çerçevesinde geliştirmeye çalıştığım AİHM Savunması, sorunları daha iyi açıklayabilmek için, tarihsel ve uygarlıksal bir çözümlemeyi içermektedir. Dolayısıyla PKK Urfa davasının teorik ve tarihsel kapsamını belirlemektedir. Bir bölümü tamamlanmıştır. Bunları birlikte sunacağım. İkinci bölümünü ağustos sonlarında bitirip iletacağım.

Savunmalarımda olayları işlemekten çok, çıkarılması gereken dersleri ve bundan sonra gelinen noktaları açıklamayı esas aldım. Türkiye'de yaşanan süreçte hukuk ve siyasi reform-

lar gündemdeyken, önemli bir toplumsal sorunda taraf olarak görüşlerimi sunmanın katkı sunacağı inancıyla hazırlamaya özen gösterdim. Bu yönlü laik ve demokratik cumhuriyet mücadelesinde olumlu rol oynamayı, tek çıkar yol olarak bilimsel temelde çözümlenmeye çalıştım. Kendim, örgüt ve halk açısından duruşumu böylelikle netçe açıkladığım inancındayım.

Mahkemenizin bu savunmalarımı, en azından bundan sonra, evrensel hukuk ölçülerinin ülkemiz için de geçerli olmasında bir araç olarak değerlendireceğine dair inancımı belirtir, saygıyla arz ederim.

10 Temmuz 2001
Abdullah ÖCALAN
İmralı Adası

Dicle-Fırat havzasında tarih

KUTSALLIK VE LANETİN SİMGESİ URFA

“Tarih Sümer’de başlar” deyimi doğrudur. Ama Sümer tarihi de Dicle ve Fırat ile kollarının çıktığı yerlerde başlar. Buralar Toros-Zagros dağ sisteminin oluşturduğu yüksek dağlar, platolar ve ovalardan oluşan Yukarı Mezopotamya’dır. Başta Sümerler olmak üzere o dönemde birçok halkın kendi diliyle adlandırdığı ‘Yüksek Memleket’ anlamına gelen ‘Gondwana’, ‘Karduanna’, ‘Urarti’dir. Son bilimsel araştırmalar, tarım devrimine ve hayvanların ilk evcilleşen türlerine en uygun coğrafi koşulların bu yerlerde oluştuğunu göstermektedir. Ekilen bitki türleriyle evcilleştirilen hayvanlar açısın-

dan, buralar zengin bir kültür oluşturmaktadır. İklim, doğal bir sulama özelliğine sahiptir. Hem toplayıcılık, hem avcılık açısından çok daha önceki dönemlerin ilk insan örneklerinin toplandığı saha olması, bu elverişliliğinden kaynaklanmaktadır. Bir-bir buçuk milyon yıl önce, Doğu Afrika'dan çıktığı tahmin edilen ilk insan grupları, Ortadoğu'ya geldiklerinde bu coğrafyayı en uygun yaşam alanı olarak değerlendirmek durumunda kalmışlardır. Burası giderek kalıcılaşan bir alan durumuna gelmektedir. Hiçbir alan burası kadar elverişlilik arz etmemektedir. Bütün buzul devirlerinde ve arasında, bu coğrafya, yaşam için dünyanın deneneni en uygun yeri olduğunu kanıtlamaktadır.

Son buzul dönemin yaklaşık 20 bin yıl önce sona ermesiyle, eski taş devriyle yeni taş devri arasında bir dönem olan mezolitik dönem başlamaktadır. Bölgede bu dönemden kalma çok sayıda arkeolojik kalıntı bulunmaktadır. Yaklaşık 12 bin yıl öncesinde bu dönem sona ererken, neolitik dönem (Cılalı Taş Devri) başlamaktadır. Bunda, gelişen bir kuraklık döneminin önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Artan tecrübe ve önemli bir değişiklik geçiren iklim nedeniyle, bitki yetiştirmeye ve hayvan evcilleştirmeye dayalı en büyük insanlık devrimi

gerçekleştirilmektedir. Bu devrimin arkeolojik kalıntıları en eski tarihi M.Ö 11000 yıllarına kadar götürmektedir. Dicle-Fırat havzasının dağla birleştiği bütün sahalarında bu devrimin kalıntılara rastlanmaktadır.

En eski yerleşim sisteminin Urfa yörelerinde geliştiği gözlemlenmektedir. Nevali Çoli ve Göbekli Tepe'de olduğu belirlenen ilk yerleşim yerleri, M.Ö 11000 yıllarına uzanmaktadır. İlk tapınaklı yerleşimlerin de buralarda gerçekleştiği kanıtlanmaktadır.

Ağırlıklı olarak bugünkü Urfa, Diyarbakır, Mardin ve komşu yöreleri bu çağın merkezleridir. Halen sıradan yolculuklarda bile görülen topraklık tepeler, bu dönemden kalma eşsiz tarih hazineleridir ve yüzlercesi halen kazılmayı beklemektedir. Dikkatli bir arkeoloji çalışması, bu tepelerde insanlığın ilk büyük devrimini ayrıntılarıyla yakalayabilir. Bu durum bölgenin olağanüstülüğünden değil, en uygun coğrafi koşullarından ileri gelmektedir.

Tarıma en uygun bitkilerle, ağaçlar ve evcilleştirilecek hayvanlar, hem dağlık hem de ovalık alanda bolca bulunmaktadır. Doğal mağaralar, güvenlik açısından da en uygun ilk yerleşim yerlerini teşkil etmektedir. Her köşede büyük ırmak ve kollarından başka, pınar

gözeleri bulunmaktadır. Yağmurlarla birlikte bu sulama olanakları bitki, hayvan ve yerleşim olanaklarıyla birleşince, ideal bir durum ortaya çıkmaktadır. Bölgenin insanlığa beşiklik etmesi bu özellikleri nedeniyledir. Tarımın geliştirilmesi, yerleşik köy yaşamını beraberinde getirmekte; bir nevi kent devriminden önce köy devrimi gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu devrim, insanın zihniyet ve ruh dünyasında büyük değişimlere yol açmaktadır.

Bol gıda, artan nüfus ve gelişen yerleşim alanları, bu bölge tarihinin en çarpıcı yanıdır. O kadar kök salmıştır ki, halen neolitik tarım kültürü, zihniyet ve temel insan davranışlarında etkisini sürdürmektedir. Uzun bir süre anaerki topluluk kültürü yaşanmıştır. Tarım ve evcilleştirme, esas olarak kadın etrafında gelişmektedir. Yine yerleşik yaşam en çok kadın için gereklidir. Çocuk yetiştirme, tarla ve ağıl kültürü, daha çok yerleşikliği gerektirmektedir. Bu koşullar kadının rolünü çok büyütmekte, tanrıça kültürü oluşmaktadır. İlk tanrısal sembeler erkek değil, kadın biçimlidir. Dil yapısına dişilik yapısı egemendir. Yıldızlarla simgeleştirilen ilk kadın tanrıçalara ‘sterk’ (yıldız) denilmesi bu dönemden kalmadır. ‘Star’ sözcüğü, ‘Istark’tan türemedir. İlk tapınaklar da

köy yerlerinde kurulmaktadır. Kalıntılarda bunlar tespit edilmektedir.

Urfa yöresi, bu devrimin en büyük merkezi konumundadır. M.Ö 10000 yıllarından beri, tarım ve hayvancılık için ideal konumu, onu bu uzun tarih çağları için beşiklik etme konumunda bırakmaktadır. Yüzlerce toprak tümseği ve su kenarlarındaki mağaralar, yerleşikliğin gücünü ve yaygınlığını göstermektedir. Dünyanın başka hiçbir yerinde böylesi bir yerleşim düzeni bulunmamaktadır. Denilebilir ki, Urfa ve civar yöreler, neolitik çağın 10000 yıl süren merkezleridir. Nasıl Avrupa kapitalist çağın merkeziyse, -ki o da ancak 500 yıl sürmektedir- insanlığın en uzun yerleşik çağının bu yörede yaşanması da, daha sonraki tarihi içinde silinmez izler bırakmaktadır. Sümer ve Mısır tarihi, buradaki tarihin doğal bir uzantısıdır. İnsanlık burada yerleşikliği, doğada tarım ve hayvancılığı teknik ve bilimiyle, ideolojik ve yönetim gücüyle iyice tecrübe ettikten sonra, daha aşağıya, verimli alüvyon topraklı nehir kıyılarına inecektir. Mısır ve Sümer bölgesine inen kültürün buradan kaynaklandığı, arkeolojik kalıntılar açığa çıktıkça daha iyi kanıtlanmaktadır. Tarım devrimi herhalde Arabistan ve Afrika çölünde gelişecek değildir. Ayrıca alüv-

yonlu nehir yataklarında ilk yerleşimleri başlatacak bitki ve hayvan kültürü yoktur. Bu gerçeklik, tarihi başlatan çağın neden Dicle-Fırat'ın yukarı havzası, özellikle Urfa yöresi ve çevresi olduğunu açıkça göstermektedir.

Tekrar vurgulamak gerekirse: Bu çağ, tarım, evcilleştirme, ağaçlandırma, köy kurma, tapınak yapma ve göğe ilk tanrısal simgeyi yerleştirmenin çağıdır. Kadın etrafında anaerkil toplumun, tanrıça kültürünün güçlü doğuşuna tanık olunan çağdır. Bu çağın tüm insanlık üzerindeki etkisi halen sürmektedir. Tarım, hayvancılık ve analık kültürü nerede, ne kadar etkiliyse, bu çağın gerçekleştiği orijinal yerin damgasını taşımakta; tarihin bu ilk devriminin dalga dalga her tarafa yayılan izi üzerinde gerçekleşmektedir.

Urfa'nın bölge olarak bu çağa merkezlik etmesi, bazı kavramları olanca ağırlığıyla açmamızı gerektirmektedir. Tarih, kutsallık ve lanet kavramlarını doğru çözümleyebilirsek, Orta-doğu Rönesansı'nın temeli olması gereken zihniyet aydınlığına da ulaşmış oluruz. Belirttiğimiz gibi tarih Sümer'de, Mısır'da başlar; ama Mısır ve Sümer de bu coğrafyada tarım devriminden sonra başlar. Kaldı ki, bu uygarlık merkezleri oluştuktan sonra, ilk uygarlık

işaretleri olarak, yollar ve kervanlar bu bölgeyle bu kent merkezleri arasında işler. Uygarlığa yol açan bütün teknikler ve fikirler bu yollar üzerinden Sümer ve Mısır'a, daha sonra adım adım Kuzey'e, Doğu'ya ve Batı'ya yayılır. Tarihin bütün kanıtları, M.Ö 10000'leri yaklaşık olarak temel aldığımızda, bin-iki bin yıllık aralarla bu bölgeden dört yöne doğru bir yayılma ve yerleşmenin gerçekleştiğini göstermektedir. Milattan önce 6000 yıllarında başlayan en olgun ve kurumlaşmış tarım çağı olan ve adına *Tel Xalaf Kültürü* denen bu aşamadan yaklaşık iki bin yıl sonra, Sümer ve Mısır uygarlığının ilk ipuçları boy vermeye başlar. M.Ö 4000-3000 yılları, Sümer'in ve daha sonra Mısır'ın doğduğu dönemdir. Tüm uygarlık değerleri ve kültürleri, Yukarı Mezopotamya'dan, Toros-Zağros sisteminin iç kavisinden buralara taşınmaktadır.

Sümerlerde M.Ö 3000'lerde yükselen kent devrimi ve uygarlığı, yaklaşık bin yıl aradan sonra, ilk kolonilerini, ularını (Ur=Tepelik yerde kurulan yerleşim yeri, şehirler) Yukarı Mezopotamya'ya, '*Yüksek Memleket*'e doğru yaymaktadır. Urfa, Harran, Kargamış ve Samsat, tarihte bilinen ilk önemli koloni merkezleridir. Urfa'nın kendisi tepeliktir ve bir su kena-

rında kurulmaktadır. Halil Rahman gölü bu kaynaktan oluşmaktadır. Su ve rahmet aynı anlama gelmektedir. Aralarında özdeşlik var. Böylelikle köy çağından kent çağına geçilmiş olmaktadır. Dolayısıyla Urfa ve yöresinin yazılı tarih dönemi, yaklaşık olarak M.Ö 2000'lerden başlamakta ve günümüze kadar gelmektedir. Tarih bundan sonra daha rahat kronolojileştirilebilir; yani zaman dilimine dayalı olarak tespit edilebilir. Dönem dönem neyi ifade ettiği daha rahat açıklanabilir.

Tarih, başlangıcında gizlidir. Başlangıcını çözemeyenlerin tarih bilgisi, tüm felaketlerin nedeni olan cehaletin de temelidir. İnsanlık için beşik durumu öyle kolay göz ardı edilecek bir husus değildir. Hangi insan ben beşikte büyütülmedim diyebilir ki? Eğer yok deniyorsa, o zaman beşikliği anlaşılmadan ve hakkı verilmeden, insanlığın da değeri ve gerçeği anlaşılamaz. Bir ana binlerce yıl seni beşikte besleyip büyütecek, sonra da sen “Bu benim geçmişim değil” diyeceksin; “Ben kentlerde oluşan sınıflı toplumun bir değeriyim. Beni yalnız bu ilgilendirir” diyeceksin! O zaman bu, insanlık tarihi değil, sınıf tarihi olur. Beşiklik dönemi, sadece bir ağlama ve mama isteme dönemi değildir. İlk dil ve dü-

şüncenin, ilk yürüyüşün, doğanın ve toplumun tanınmaya başlandığı dönemdir. Tüm saflığıyla, ezmeden, sömürmeden, hırsızlık yapmadan ve sadece emeğe dayanarak yaşamın tanındığı ve böylesine oluştuğu bir dönemdir. Coğrafyamızda tarihin böyle başladığı, özünün bu olduğu kesindir.

Dolayısıyla insanlığın temel değerlerle yüklenmesini kendi beşikliğimizden başlatmak doğrudur. İnsanlığın temellerinin bizde olduğuna kuşku duyulmaması gerektiğine de kesin inançlı olmamız yerindedir. Sınıflar tarihi daha sonra yazılmıştır; şahıslar, hanedanlar, tanrısal kimlikler adına tarihler yazılmıştır. Bu tarihler, doğrular yerine, yalanın giderek çok yer kapladığı tarihlerdir. Buna inanmamak, gerçek tarihe saygımızdan ötürü doğrudur. Urfa ve tarih karşılaştırılınca, bu gerçeklik ve çelişki çarpıcı ve uyarıcıdır. Urfa çevrelerinde halen bu iki tarz tarih yapılmaktadır: Gerçek insanların emekleriyle yarattıkları tarih ile, gelip bin bir baskı, hile ve yalanla yaratılan bu değerlerin üzerine konanların yazdığı sahte tarih. Bu yöre, en çok bu tarih çelişkisinden dolayı beynini açamamaktadır. Çünkü sınıflı toplumla beyni küllendirilmiş ve kireçleştirilmiştir. Bunu çözmeden, anlamak fiilini işletemeyiz.

Urfa deyince, çözmemiz gereken diğere bir temel kavram ‘kutsallık’tır. Nedir kutsallık? Burayla ilgisi nasıl doğmuştur? Kaynağımız yine Sümerlerdir. Bu kelime, Sümerce ‘Kauta’dan gelmekte ve ‘gıda’ anlamını taşımaktadır. Gıda, tarımdan ve hayvancılıktan elde edilen, yararlı olan her şeydir. Gıda, insanlığın başlangıcında hep büyüleyici karşılanmıştır. Çünkü insanlık onunla yaşamını devam ettirmektedir. Yaşamdan daha değerli bir nesne olmadığına göre, onu mümkün kılan gıdadan da daha değerli bir nesne olamaz. Tüm insanlık için en büyük değerlilik arz eden her şey yüceltilmekte, tabulaştırılmakta, ilahlaştırılmakta, yani kutsallaştırılmaktadır. Kutsallık, insanlığı sürdüren en önemli şeylere, nesnelere yakıştırılan kimliktir. İnsanlığın sürdürülmesinde gıda en değerli şey, nesne olduğuna göre, kutsallığın ta kendisi olması son derece anlaşılır bir husustur. Burada da Sümer dehası olup biteni iyi tespit etmiş ve adlandırmıştır.

Urfa’da ve yöresinde, kutsallık, yaygın bir duygudur. Her taraf kutsallıklarla doludur. Bu husus şu anlama gelmektedir: Yörenin her tarafında gıdalar fişkırmaktadır. Burada bir nevi gıda tarihi gizlidir. Gizli olan, ama öneminden ötürü toplumun hafızasında sürekli silinmez iz

birakan ve unutulmayan bir tehdittir bu. Gıdalar tarihi, ‘Kutsal Urfa’ kavramının özüdür. Bu gıdalarla yalnız yöre insanları değil, tüm insanlık beslendi. Halen besleniyor. Buğday, arpa, darı, mercimek, üzüm, incir ve daha sıralanıp giden gıda listemizden şimdi bile kim vazgeçebilir? Sümerlerin kutsallıkla eş tuttıkları, tanrı-sallaştırdıkları, bayramını yaptıkları bu gıdalardır. Bunlar kendilerinin gizli tarihleridir.

Gıdanın temelinde ne var? Emek var, ana emeği var. Yaratıcısı, buluşcusu, yetiştiricisi odur. Kim bilir, ilk başaklarını derlediğinde nasıl sevinmiştir! Nasıl sevinmesin ki? İnsanlık yalnız onunla neslini sürdürmektedir. Bundan daha değerli iş, eylem olur mu? Savaşların, işkencelerin burada işi olur mu? O sadece üretme ile uğraşüyor, onu tanıyor; insanlığı onunla sürdürüyor. İnsanlığı da böyle anlıyor. Ananın insanlığı, kadının insanlığı bu anlama geliyor. Bu, kutsal insanlık anlamına da gelen bir insanlık anlayışıdır. Sümerler doğru değerlendiriyorlar. Gıdanın elde edilmesinde kullanılan en önemli araçlar da kutsal sayılıyor. Çapa, saban, balta, öküz, boğa ve uzanıp giden listeye kutsallık atfediliyor. Hepsinin birer tanrısı bile var. Tüm gıdalar ve gıdaları elde etmeye yaran toprağın, havanın, yağmurun, güneşin,

rüzgarın, ağların, hayvanların kendileri ya tanrılaştırılıyor, ya da bir tanrıyla temsil ediliyor.

Kutsallık kavramımız habire genişliyor. Haklıdır da. Çünkü insanlık, bu gıdaları yetiştirmenin yol ve yöntemleriyle büyütülüyor, geliştiriliyor ve sürdürülüyor. Dünün hayvana benzeyen avcısı ve toplayıcısından, üreten insanına geçiş yapmak kolay değil. Bu, olağanüstü ve büyüleyici bir devrimdir. Bu gerçeklik kutsanıyor, tanrılaştırılıyor. Demek ki, tanrılaştırılmanın temelinde kutsallıkla aynı anlama gelen gıda var. Gıda tanrıları, yararlarından ötürü, insanın kimlik verdiği tanrılardır. Dostları gibi, en yakınları olan kimliklerdir. Henüz insanı ezmeyen, hep onlara gıda olup kendilerini sunan tanrıçalar döneminin, doğuran ve besleyen tanrıları dönemidir. Kutsallık, bu tanrılara mahsus oluyor. Yani en temel gıdalar gerçeğine kutsallık bahşediliyor. Bu tanrıların yalanı ve baskısı yoktur. Bu tanrıların anası da ana tanrıçadır. Tanrıların gerçeği ve tarihi böyledir. Çok açık; temelinde insan emeği olan, en vazgeçilmez ihtiyaçları gideren kutsal gıdalara kimlik olan, öyle anlam kazanan kutsal tanrılardır. Urfa'nın etrafı bu kutsallıklarla dolu olduğu için, tanrısallıklarla dolu sayılmış oluyor. Kutsal Urfa'nın kendisi böyle oluyor.

Daha sonra Sümerler bu tanrıları aldılar. Rahip tapınağında sınıflı toplumun tanrıları haline getirdiler. Göklere taşıdılar, anlaşılmaz kıldılar. Vuran, cezalandıran, tufan yağdıran tanrılar haline getirdiler. Bunlar, yükselen sınıfın kendisidir, bu sınıfın kendini tanrılaştırmasıdır. Bu, tarihin ve insanlık bilincinin ilk defa en büyük tecavüze, işgale uğramasıdır. Yalanın, baskının ve kötü kaderin ağlarını örmesinin başlangıcıdır. Yalanın ve zulmün tanrılaştırılmasının başlangıcıdır. Halbuki ana tanrıçanın tanrıları yanı başındaydılar. Üretken ve dost idiler. Baskı ve yalanı hiç bilmiyorlardı. Rahip tapınaklarında, hem de yazılı olarak yalancı ve cezalandırıcı tanrılar işte böyle yaratılıp göğe salındılar. Ondan sonra da yüceleştirildikçe yüceleştirildiler. Abartıldılar, doksan dokuz sıfatla yüklendiler. Büyüyen, cezalandıran, sömüren, çalışmadan gasp eden efendiler sınıfı ve onun mensupları böyle tanrılaştırıldılar. Sümer rahipleri bu işi çok açık yaptılar; yani yaptıkları işin bu olduğunu anlamamız için, kafa karıştıran felsefe ve bilime başvurmadan, mitolojik olarak söylenti biçiminde yaptılar. Daha sonra egemen sınıf kurumlaştıkça, dünya benim dedikçe, tanrıları da ‘ezelden geldik, ebede gidiyoruz’ katına, unvanına kavuşacak-

lar. Çünkü efendiler, kesin ve en büyük gerçektir! Tıpkı tanrılarının kesin ve en büyük gerçek olmaları gibi; kendilerini böyle kılıp kölelerine dayatmaları gibi.

Urfalı diye bilinen Hz. İbrahim'in bu büyük ve zorbacı yalana karşı tavrı, anlamlı ve gerçek kutsallık içeriklidir. İbrahim, *"Bu putlar tanrı olamazlar, en büyüğü en temelleridir"* der. Nemrut *"yok"* deyince, O da şunu söyler: *"O zaman ben putları kırmadım, büyük put kırdı."* Nemrut'u tuzağa düşürmüş olur. Bu savaş ideolojiktir. Halkın tanrı düzeni ile, köleci sınıfın, Nemrutların tanrı düzeni arasında çatışma vardır. İbrahim'in tek tanrısı, halkın varlığını ve birliğini, daha doğrusu kabilelerin bir ve varolmalarını ifade eder.

Putlaştırılmaktan kurtulması, açık yalanın gücüne karşı bir tavidir. Soyut ve genelleşmiş bir tanrı kavramı, o dönem için çok düşündürücü, birleştirici ve ilerleticidir. Kutsallık daha dolaylı bir hal alıyor. Allah'a mahsus olarak, kutsallığın alanı daraltılıyor. Ama yine de temelinde halkın birliği ve gücü var. Urfa'nın bu ikinci aşamadaki kutsallıklarına, sınıf tanrılaştırmalarına karşı çıkan hamlesine **'İbrahimi kutsallık'**, peygambersel kutsallık deniliyor. Dönemine göre direnmece ve ilerici bir kutsallaştırmaadır.

Bu, tanrılar savaşında gerçeğe daha yakın bir duruş oluyor. Peygamberler diyarı olarak Urfa'nın bugüne kadar böyle anılmasının temelinde, yine gıdanın ve emeğin kutsallığıyla, bizzat kutsal kelimesiyle adlandırılması yatıyor. Kutsal Urfa, 'Peygamberler diyarı Urfa' demek, tarımın gıda düzenine bağlanan Urfa demek oluyor. 'Peygamberler diyarı Urfa' adlandırması, bu kutsallığa kendi yalancı sınıf tanrılarıyla saldıran Nemrut'un tanrı düzenine karşı başkaldıran, halkın tanrısal düzenini temsil eden insanlara, peygamberlere merkezlik etmesinden ötürüdür.

Tarih ve kutsallık, Urfa yöresinde böyle iken, diğer önemli kavram olan 'lanet' ne demektir? Bir kilit kavram da lanetin kendisidir. Urfa'yı çözümlmek, laneti çözümlmekle yakından bağlantılıdır.

Doğru tarihi ve kutsallığı bozan her şeye lanet denilmektedir. Lanet, yalancı ve zorbanın saldırısıdır. Emeğe, emeğin sahiplerine hırsızlar ve zorbaların saldırılarıyla lanetlilik dönemi başlamış oluyor. Emeğin tüm ürünlerine, köylere, kentlere, tarlalara, mabetlere saldırıların eylemlerine lanetlilik yakıştırılıyor. Bu durum sınıflı topluma geçişle yakından bağlantılıdır. İnsanlığın o döneme kadar tanık

olmadığı işgallere, cezalandırmalara, talana, yakıp yıkmaya, yalanın ve zorbalığın tüm eylemlerine bu sıfatla karşılık veriliyor. Lanetin, kutsallığın tersini ifade ettiği açıktır. Urfa yöresinde sınıflı toplumun yükselişi ile birlikte, lanetlilikte de patlama meydana gelir. Çünkü emeğin ürünleri giderek çoğalmakta ve zenginlik artmaktadır. O halde sınıflaşma ve saldırılar iç içe gerçekleşecektir. Bu yöre bir daha başını saldırgandan, işgalciden ve talancıdan kurtaramayacaktır. Lanet başına ağını örecektir. Kutsal törenin, bayramın yerini trajedi almaktadır. Kutsallığın bayramları bozulmakta, lanetliliğin yol açtığı trajediler, ağıtlar, ezgiler dönemi başlamaktadır.

Urfa yöresinde önceleri dini müzik, kutsallığın sedaları geçerliydi. Hatta dünyada ilk dini müziğin merkezi denilse, yerindedir. Uzun süre de böyle devam etmiştir. Ama lanetlilik çağı başladığında, bu müzik de yerini destana, ağıda, ezgiye bıraktı. Urfa türküleri denen süreç başladı. Türkünün altında, kutsallığın müziği yatmaktadır. Bunun da altında, insanlığa ilk defa neslini güven içinde ve bol gıda ile sürdürme imkanı veren tarım ve hayvancılık devrimi yatmaktadır. Köklü Urfa kültüründe müziğin böyle bir temeli vardır. İnsanlık güvenli gı-

da elde etme gücünü kazanınca neşeleniyor, ses oluyor, türkü doğuyor. Önce kutsallıklarına, tanrılarına müzik yapıyor. Sonra lanetliye ezgi ile karşılık veriyor. Acılı türküler de müzik tarihine eklenmiş oluyor.

Bu temel kavramlara bağlı, daha birçok kültürel kavram üretmek mümkündür. Rahmet, ziyaret, sabır, küfür, dua, kahraman, ibadet, bayram, akrabalık, şeytanlık, tapınak vb. gibi. Tarım ve hayvancılık devriminin kültürü derindir; tüm kıtalarda, tüm dönemlerde insanlığı etkilemiştir.

Sümerlerin, bu çağı yaratan halka, sabancılar anlamında **“Aryenler”**, ‘Yüksek Memleketliler’ anlamında **“Urartu”**; öküz, inek ve davarlarıyla birlikte hareket edenler anlamında **“Guti”** dediklerini biliyoruz. Tüm bu kavramlaştırmalar, Sümer kökenli ve Yukarı Mezopotamyalıları ifade etmektedir. Tarihte bu kültüre Hint-Avrupa, daha dar anlamda ise **Aryen kültürü** denmektedir. Bu kültür M.Ö 4000 yıllarına kadar Büyük Okyanus kıyısından, Çin’den Atlas Okyanusu’na, Avrupa’nın son sınırına kadar yayılma gücüne ulaşmıştır.

Aryen kültürün bu tür yayılmasının tek merkezden kaynaklı olduğu, yapılan arkeolojik kazılarla her geçen gün daha da doğrulanmış bir

ortak görüş konumundadır. Kentleşme ve sınıflaşma tarihinin, Sümerlere dayalı olarak, tersine bir biçimde M.Ö 2000'lerde etkili olmaya başladığı gözlenmektedir. Ondan sonra yazılı tarih süreci başlamaktadır. Ama gerçek olan ve en derin tarih, merkezlik ettiği ve on bin yıldan fazla süren tarım çağıyla, daha öncelerinin yüz binlerce yıl süren en gelişkin toplayıcılık çağıdır. Yazılı tarih yeni ve ağırlıklı olarak sınıf içeriklidir. Bu, gerçekleri önemli oranda çarpıtan, egemenlerin siyasal ve ideolojik yükselişini kutsallaştıran bir tarihtir; gerçek kutsallığı ve tarihi bozan bir nevi lanetlilik tarihidir.

M.Ö 2000'lerin başlarında, Babil'in kuzeyinde Amorit kökenli Asurlular, Yukarı Mezopotamya ve Anadolu ticaretinin etkin kavmi olarak yükselir. Şehirlerin hakim olduğu Aşağı Mezopotamya ile tarım ve madenciliğin geliştiği Yukarı Mezopotamya ve Anadolu arasında, Asurlular ticaret yoluyla büyük güç kazanırlar. Asurlular, M.Ö 1300'den M.Ö 600'lerin sonlarına kadar ticaret ve siyasetin hakim gücüdür.

Urfa, bu ticaret ve tarımın merkezinde olmakla giderek önem kazanır. Tarımcı ve madenci Aryen, kültürel kökenli Hurriler ve devamları olan Mitaniler döneminde, Urfa zaman zaman başkent rolünü oynar. Asurlularla Hur-

riler arasında el değiştirir; Mitanilerin en önemli merkezlerinden olur. Urartular döneminde de bu önemini sürdürür. Bu dönemlerde Hurriler, Asuriler ve Hititler arasında sık sık çatışmalara ve el değiştirmelere uğrar. Medlerden sonra Perslerin egemenliğine geçer. İskender döneminde Helenlerle tanışır. M.Ö 100'lerden itibaren Roma egemenliğine girer. Yine bu dönemde Aryen ve Asur kökenli Abgar Devleti'nin merkezi olur. Roma'nın yerine geçen Bizans ile birlikte, Sasanilerle yeni çatışma döneminde el değiştirmeler devam eder. Hıristiyanlığın Asurlular, Ermeniler ve Kürtler arasında geliştiği yerlerin başında gelir.

Urfa'nın daha önceleri, M.Ö 1800'lerde, peygamber önderlikli hareketlerin merkezi olduğunu vurgulamıştık. Özellikle Asur kökenli Nemrut adlı krallara karşı yerli kabilelerin direnişini temsil eden peygamber geleneği, Hz. İbrahim ile tarihi bir dönem başlatır. Bu gelenek, özünde köleci sisteme karşı özgürlüğünü korumak isteyen halkın ve kabilelerin direniş geleneğidir; bu geleneği temsil eder. Kabile totemciliğinden tek tanrıya doğru ideolojik dönüşüm, Sümer mitolojisinden de etkilenerek, tek tanrılı dinlerin gelişimi biçiminde evrim gösterir. Peygamberler esas olarak bu tarihi evrim sürecinin

yaratıcısı ve temsilcisidir. Kısmi bir özgürlük yönü vardır. Çıkışları, sınıflaşmaya tepkidir. Devlet organizasyonu ile dağınık kabile yönetimleri arasındaki ara dönemin ideolojik şekillenmesinde baş etkide bulunurlar. Yeni güçlerin ortaya çıkmasında bu geleneğin etkisi büyüktür. M.Ö 1000 dolaylarında kurulan ilk İbrani krallığı bu etkinin sonucudur. Tevrat ile ilk kutsal kitap haline gelen bu gelenek, daha sonra Eski Ahit olarak çok gelişir. Esas olarak Sümer ve Mısır'a karşı kabilelerin başı bozuk hareketlerini disipline etmeye çalışmaktadır. Hem Mısır hem de Sümer mitolojisinin derin etkisindedir. Bir nevi bu kültürleri kabile yapısına göre dönüşüme uğratmaktadır. Musa ile İsrail, kavim dine doğru evrime devam eder. Hz. İsa ile sınıfsal bölünmeye uğrayan Yahudilik, Tevrat ve İncil veya Eski ve Yeni Ahit diye ikiye ayrılır. Eski Ahit, Yahudi kavminin dini kitabı iken; Yeni Ahit olan İncil, tüm ezilen insanlığın kitabı olarak düzenlenir ve iddia kazanır. Urfa bu dönemde Hıristiyanlığın merkezi haline gelir.

Urfa yöresinde başlayan bu ideolojik hareketin sanıldığından daha da derinlikli olduğu anlaşılmaktadır. Bunda konumu önemli rol oynamaktadır. Asur, Hitit ve Mısır'dan eşit uzaklıkta olan yöre bir denge konumunda bulunmakta,

nispi bir özgür ortamı yaşamaktadır. İmparatorluk merkezlerinin temsilcileri yerli halk karşısında fazla güçlü değildir. Urfa bu anlamda M.Ö 2000’den sonra önemli bir ideolojik merkez rolü oynar. Halk yapısı da buna güçlü bir temel sunar. Hem Aryen hem de Amorit kökenli kabileler karışık yaşamaktadır. Bugün bile bu demografik yapı sürmektedir. Güneyinde Araplar, kuzeyinde Kürtler olarak beş bin yıldan beri bir nüfus hareketinin sürdüğü tespit edilmektedir. Daha sonra bu demografik yapıya Ermeniler ve Türkler katılacaklardır.

Hem coğrafi, hem demografik, hem de ekonomik ve ticari açıdan çok ciddi bir merkez olmaktadır. Üç büyük köleci merkeze karşı, yani Anadolu, Mısır ve Sümer köleci merkezlerine karşı tam ortalarında ve güçlü ekonomik, ticari ve demografik yapısıyla, yeni ideoloji ve siyasi hareketin zemini durumundadır. Bu özgülüğünü de ‘Peygamberler Diyarı Kutsal Urfa’ adı altında sergiliyor. Tüm yöre halklarının köleciliğe tepkileri, bu ideolojik çıkışta güçlü bir yankıya yol açıyor. Hızla kitleselleşerek bir siyasal hareket haline geliyor. İkinci dereceden devletlerin doğuşunda önemli rol oynuyor. Kendisi zaman zaman devletlerin merkezi oluyor. Bu konumunu 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar sürdürüyor.

Hıristiyanlıktan sonra, M.S 640'larda İslamiyet ile tanışıyor. İslamiyet, feodal dönemde büyüyen ve ticaretle birlikte güç kazanan tüccar ve zanaatkarlığın şehir kültürüne çok daha katkıda bulunuyor. Yörede kuzey-güney, doğu-batı ticaret yolları çok etkindir. Tarım ve hayvancılığın da bin yıllardan beri etkinliği, güçlü bir merkez konumunu sürdürmesini mümkün kılıyor. İslamiyet ile bu merkez rolü artarak devam ediyor. M.S 1000 yıllarına kadar Arapların egemenliğinde kalırken, 990-1080 yılları arasında Mervani Kürtlerinin, daha sonra Türk kökenli Artukoğullarının, 1200'lerde Kürt Eyyübi Hanedanının, 1500'lerden sonra da Osmanlıların egemenliğine giriyor. Halk olarak Kürtler ön planda iken, eski Asur kalıntısı Süryaniler ile Ermeniler, Araplar ve Türkler de yerleşik halk haline geliyorlar. Tüm dini kültürlerin ve etnik yapıların bir merkezi halinde, bir kozmopolit yapı sergiliyor. Bir kültürün tek başına hakim olmamasının, kültürel çoğulculuğun bu durumunun, tarihin en eski dönemine dayandığı gözlenmektedir. Genelde kutsallık her dönemde geçerlidir. Açıklandığı gibi, tarım devrimi ve peygamberlik ideolojisinin merkezi konumundan ileri gelmektedir.

Bu kısa anlatım bile, Urfa ve civarının karmaşık bir tarih yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Etnik ve dini kültürün iç içe geçtiği, özünde ekonomi ve ticarete dayalı bir kültür egemendir. Geniş kırsal alanında tarımcı ve göçebe, kısmen ticaretle uğraşan kabile ve aşiret düzeni egemen iken, şehir merkezinde dini kültür ve ticaretle uğraşan çok etnik yapıları bir nüfus egemendir. Sümer şehir özelliklerine benzeyen bu durum günümüze kadar etkili olmaktadır. Köleci dönemin egemenleri olarak Nemrutları, feodal dönemin egemenleri olarak mir, bey ve efendileri çok tanımış bir bölgedir. Nemrut'tan kalma mancınıkla ateşe atma olayı, bu şiddetli ideolojik ve ekonomik kökenli savaşımın bir simgesi olarak anlaşılmalıdır. Kendi kutsallıkları ve lanetleriyle 20. yüzyıla böyle gelen Urfa için yeni anlatım kavramları gerekmemektedir. Fakat en çarpıcı dönüşüm, kutsallıkla lanet arasında gelişmiş görünmektedir.

Halen kutsallıkta çok direnen Urfa kültüründe, aslında en büyük ihaneti kutsallığın yediği anlaşılmalıdır. Köleci ve feodal zorbalıkla yalan düzeni, kutsallığın içini boşaltmıştır. Bu yüce ve çok büyük anlam yüklü kavram, egemen ve sömürücü karakterleri sürekli gelişme gösteren lanetlilerin işgaline uğramıştır. Ters-

yüz edilmiş bir durum doğmaktadır. Kutsallığın gerçek içeriği lanetliler olarak damgalanırken, gerçek lanetliler de kutsallık sıfatına bürünmektedir. Emegin sahipleri lanetli konuma düşürülürken, Nemrutların ardılları kutsallık postuna sımsıkı yapışmaktadırlar. Kentin içi ve taşralı işbirlikçileri, binlerce yıldır gerçek kutsallık değerlerine ve sahiplerine karşı hain bir ittifakı kurmuş bulunmaktadır. Bu ittifakı iyi çözümlemek gerekir. Bu ittifak çözümlenmedikçe, Urfa ve yöresinin görkemli geçmiş insanlığıyla, tüm kutsallıklarıyla, peygamberleriyle ve onların sayısız izleyicileriyle buluşması mümkün olmayacaktır.

Kutsallık düşmanları, kutsallık postu altında emeğe ve halklara karşı nasıl bir ihanet içindedirler? Sümerlerden beri bu oyun nasıl sürüp gelmektedir? Bunun ipuçlarını vermeye çalıştık. Bunlar gittikçe marjinal duruma düşmüş hain kesimdir. İhaneti hem etnik kökenli halk gruplarına, yani emekçilere, hem de kutsallıkla yüklü kültüre karşı işlemektedirler. Tüm güçleri; köleci merkezlerle kurdukları işbirliğidir, baskı ve işkence yöntemleridir, mancınıkla ateşe atma tehdididir. Bu gücü, ideolojik özü boşaltıp, biçimini kafalara geçirmelerinden almaktadırlar. Bunların kesinlikle ne ana tanrıça diniyle, ne İb-

rahim'in diniyle hiçbir ilişkisi yoktur. Dini hiç tanımazlar. Bunlar dini bir korkutma aracı haline getirmişlerdir. Sümer rahiplerinden daha tehlikeli sahte tanrılar peşindedirler. En çok din, tanrı adını ağızlarına alırlar, ama bununla tarihsel ihanetlerini gizlemek isterler.

Urfa ve din ilişkileri başlı başına bir inceleme konusu olmalıdır. Rahatlıkla şunu belirtmeliyim: Kutsal gerçekler o kadar ihanete uğramıştır ki, bu dindar kenti öncelikle bu sahte dindarlardan arındırmak gerekir. Dine bu kadar ihanete yeter denmeli, Sümer rahipler düzenine son verilebilmelidir. Bilinçli olup olmamaları hiç önemli değildir. Bu katmerleşmiş bir durumdur, en güçlü bir halkadır. Merkez ve taşralı işbirlikçileri, ağa, mir, reis ve şeyh kalıntıları, bu insanlık beşiginde artık birer zehirli akrep gibi zehir üretmektedirler. Zehirledikleri yeter olmalıdır. Bunlar yörenin o güzelim halkına ve kültürüne hiçbir şey vermedikleri gibi, sürekli inkar içindedirler. Bin yıllardır sürekli yedikleri halde, hiçbir şey veremez durumdadırlar. Urfa'nın çok lezzetli gıdalarını köleci merkezlere hep hediye ederler. Şimdi uçaklarla bütün dünyaya da paketliyorlar. Ama Urfa ve yöresi iliklerine kadar yoksul, aç ve işsizdir. Dünyanın en eski ve en verimli toprak-

larında bu durum yaşanmaktadır. Dillerin, kültürlerin en geliştiği yerde, halkın dili ve kültürü tanınmaz ve ifade edilmez haldedir. Ama hainleri bülbül gibi konuşur ve yozluğun kültürel şampiyonluğunu yaparlar. Tanrıların, tanrıçaların seslerini, müziğini, trajedi ve ezgilerini ucuz piyasalık meta araçları haline getirirler.

İhanet şiştikçe şişmiş, zenginleştikçe zenginleşmiştir. Halk, yoksul ve dilsiz düştükçe düşmüştür. Urfa yöresinde bu çelişki en had safhada ve katmerli bir özelliğe sahiptir. Halkın kendi öz varlığına yabancılığı en karanlık bir aşamadır. Tarihin başlangıcındaki kutsallık ve lanetin anlamı tersine çevrilmiştir. Tarih gelişimin başlangıcı olarak değil, tersine gidişin sonuna dayanmış; kutsallık lanetin yerine, lanet de kutsallığın rolüne geçmiştir. Bu çelişki 20. yüzyılla birlikte daha da katmerleşerek sürecektir. Adeta boydan boya bir lanetli yüzyıl olarak kendini tüm yaşam gözenekleri üzerine kapatacaktır

Feodal Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ile birlikte, Türkler, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ulusal kurtuluşla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna yönelmişlerdir. Urfa'nın Kürtleri bu süreci desteklemiştir. Kürtler bir bütün olarak ulusal kurtuluş ve

cumhuriyetin kuruluşuna stratejik öge olarak katılmışlardır. Urfa'nın bundaki payı kahramanlık olarak ödüllendirilmiştir. Fakat isyanların da etkisiyle, cumhuriyetin olumlu yansıması görülmemiş; bundan istifade eden Sümerlerden kalma işbirlikçi blok kendine yer aramış ve bulmuştur. Herhangi cumhuriyetçi bir değerle alakası olmayan kul rejiminin yamakçıları, tarihsel tecrübeleriyle, 20. yüzyılın hiçbir ulusal demokratik değerine bağlılık ve saygı duymadan, yerel hain egemen blok olarak işlerini iyi yürütmüşlerdir. Cumhuriyetin hiçbir aydınlanmasıyla ilişkileri yoktur. Kutsallık maskesine bürünerek, feodaliteden bile daha geri, inkarcı ve marjinal bir kişilikle çıkar şebekesini kentte ve taşrada yürütmüşlerdir. Halkın hem etnik, hem sosyal yapısı ileri bir açılıma dönüşmemiştir. Eski elbise kendisini daha da sıkmıştır. Gıdalar ülkesinde en yoksul kesim haline gelmiştir. En zengin kültür içinde en derin bir boşluk içine düşürülmüştür. 20. yüzyılın son çeyreğinde, bir kez daha adeta yenilenmiş bir peygamber geleneğine uğramak sanki kader olmuştur.

PKK'nin Urfa çıkışına gelmiş bulunuyoruz. PKK'nin temeli Başkent Ankara'da atılmış gibi görünür. Halbuki çağdaş ulusalcılık ve sos-

yalızmden bol bol bahsedilir. Benzerleri gibi olmaya çalışılır. Nihayet kan da dökülür. PKK konusunda kapsamlı değerlendirmelerim olmuştur. Son değerlendirmeleri İmralı duruşmalarında yapmaya çalıştım. Tekrarlamamın fazla anlamı yoktur. Ama ilgimi çeken boyutu olan, “Urfa’nın tarihsel ve somut gerçekliğiyle ne tür ilişkisi vardır?” biçiminde bir soruyu kendime sıkça sormaktan geri kalamıyorum. PKK’nin kurucusu olarak, Urfa’nın en uç noktasında, kuzeyinde, Fırat’a yakın Ömerli köyünden birisi olmak nasıl bir etkiye yol açmış olabilir? Geçerli olan köy kültürü mü, Urfa kültürü mü, yoksa daha evrensel değerler midir? İddia edildiği gibi, çağdaş bir hareket olmayı başardı mı?

Geriye dönüp baktığımda, kendi pratiğime esas damgasını vuran gerçekliğin, peygamberliğin yenilenmiş, güncelleşmiş biçimi olduğu daha ağırlık kazanmaktadır. Benim, dolayısıyla PKK’nin 20. yüzyıla fazla ilgisi yoktur. Şeklen, sözcük düzeyinde, laf olsun diye yüzyıla ilişki kurulmuş gibi olmaktadır. Kişi olarak, 20. yüzyılın ruhuna, kişiliğine –tabii eğer böyle bir şey varsa– hiç ulaşmadığımı, anlayıp özümseyemediğimi söylemeliyim. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti’ni, Avrupa’yı, SSCB’yi o dönem

için anlamlandırarak bir konumdan hayli uzak bulunmaktadır. Uygur gibi gözükülmektedir. Elbiseleri biraz giyilmiştir. Ama ruhundan, bilincinden habersiz ve uzak olunduğu açıktır. Daha da ilginç, aşılın feodal dünyayı da anlamış, özümsemiş olmaktan uzağım.

O kültürün de hiçbir özelliği anlam bulmuş değildir. Kurulan yeni dünya ile özde hiçbir ilişki gelişmiyor; aşılın feodal çağdan da hiçbir şey anlamış değilim. Tek başına kalmış bir çocuktum. İşin garip tarafı aile, köy ve okul içinde de durum aynıydı. Öğrenilen ana, baba isimleri; kardeş, kadın, erkek, öğretmen, akraba kavramları daha çok sözcük düzeyinde tekrarlanıyordu. Şu ortaya çıkıyor: Bu dünyadan galiba hiçbir şey anlamayacağım. Öğretmek istediklerini anlama yeteneğini pek gösteremeyeceğim. Fakat görünüşte benzerleri gibi olunmaya çalışılıyor. En iyi neyse, ona saygı duyuluyor. Ama yine özden yoksunluk esastır. PKK de benzerleri gibi kurulsun, iş yapsın diye, gereken çabayla kuruluyor, geliştiriliyor. Hatta dünyanın en dikkat çeken örgütü haline geliyor. Hepsi adeta yüzyılın hatırı için yapılıyor. İş ciddiye binince, yaşamın en amansız sınırlarına dayanınca, bu gerçekliğin çatallaşmaya uğrayacağı belli oluyordu.

20. yüzyılın sonlarında herkes adam akıllı kendi PKK'si rolünü oynuyordu. Somutlar olanca ağırlığıyla kendini hissettiriyordu. Tek kaldığımı, daha doğrusu başlangıçtaki ve her zamanki telkini ve yalnızlığımı derinden bir kez daha duyuyordum. Yalnız adamın çağların dışında, ama tüm çağlarla olma gibi bir özelliğini dile getirdim. Bunu anladığımı belirttim. Yücelme sürecine girenlerin bu özelliğe yakınlaştıklarını biliyorum. Bulduğum çağdan ve zamandan ne kadar koparsan, o kadar bütün zamanların içine uzanırsın. PKK'nin somutunda bunu yaşadım. Bunun müthiş bir okul olduğu kesindir.

Ayrıılıkçı ve şiddet yanlısı gibi özelliklerini kabul etmemek kadar, içten bu yönlü arzu ve eğilimlerimin gelişmediğini iyi biliyorum. En çok istenen ve arzu edilen, her şeyin özgürce tartışılması ve kabul edilen sonucun uygulamaya dökülmesiydi. Bu hoşuma gidiyordu. Eylem hedefimde bu hususu hep gözetledim. **“Bir muhatap arıyorum”** derken, bunu kastediyordum. Türk gerçekliğinin, kapanmış olduğu durumdan ötürü, diyaloga geçebileceğine hiç ihtimal vermiyordum. Özal dönemi ve sonraki dönemde buna benzer yaklaşımlara bir türlü inanamadım. Anlayıncaya kadar eylem

anlayışının bu yönü de önemlidir. Diğer iddialar şekli olmaktan öteye rol oynayamaz.

İmralı sürecini yorumlamak için büyük çaba harcıyorum. Denilebilir ki, anlayışta ete kemiğe bürünerek en derinleştiğim dönemdir. Evrenden bir böceğe kadar her şeyi olduğu gibi anlama yeteneğimin gelişmesini önemli buluyorum. Hatta en büyük savaşın anlayışı derinleştirmek, tüm eşyanın özündeki düzeni bir çırpıda kavrayacak düzeye gelmek olduğunun tamamen farkındayım. Bunu PKK'ye yansıtmak istedim. Sonuna kadar, yalnız Türkiye'nin ülkesel ve siyasal bütünlüğüyle değil, tüm komşu halklar ve ülkelerle birlikte, iğne ucu kadar olanağı varsa, yasaların ruhuna uygun birlikte-liğin, kazanılacak en büyük savaştan daha değerli olabileceğini ve tercihe şayan olduğunu da belirttim, önerdim. Yeter ki herkes, tüm taraflar hukukun evrensel kavramlarına bağlı olma gücünü gösterebilirler. Bu sağlandıktan sonra, tüm halklar ve ülkelerle birlik, idealimin kendisidir. Bu tutuma tereddütsüz yöneldim.

Meşru savunmaya her zaman inanırım. Bunun bir doğa yasası olduğuna da ikna olmuşum. Saldırganlık doğada olsa da, esas olan, varlıkların doğal oluşum yasalarıdır. Meşru savunma bu anlama geliyor. Bir kişinin bile

bu anlamda dünyaya karşı başarılı meşru savunma yapabileceğinden kuşku duymam. Burada geçerli olan, karşı güçlerin fiziki ağırlığı değil, gelişimin özündeki yasadır. Dolayısıyla PKK'nin şu anki meşru savunma durumu kesin gereklidir. Evrensel hukuk düzenine ve özgür birliğe yol açılincaya kadar, bunun herkeşe, tüm komşu halklara ve bölgeye gerekli olduğuna inanıyorum. Bundan sonrası ilgili devletin alacağı tavra bağlı olacaktır. Saldırıları meşru savunmayı zorlarsa, bu, şiddet ortamının gelişmesine yol açacaktır. Meşru savunmaya saldırıyla yönelmek devlete hiçbir şey kazandırmaz, ama meşru savunmadakileri güçlendirir. En doğru tutum, tam demokratikleşmeye kapıyı açık bırakmak ve tüm sorunların demokratik uzlaşma ile çözümünden yana tavır almaktır.

Sürekli bir meşru savunmanın gerginliğe yol açacağı ve beklenmedik durumlar karşısında sakıncalı durumları beraberinde getireceği anlaşılırdır.

PKK'nin geçmiş eylem anlayışı ve uygulamalarına şiddetli eleştirilerimi belirttim. Meşru savunma çizgisine çekmeye çalıştım. Ama istediğim gibi başarılı olamadığımı belirtmeliyim. Şiddet konusunda vardığım sonuç, yaşam

hakkına ve varlığının özgür ifadesine yönelmedikçe, hiçbir karşı saldırıda bulunulmaması, bir damla kanın bile akıtılmaması biçimindedir. Bu, bağlı kalmaya çalıştığım özgür yaşam felsefemin bir gereğidir.

İnsanlar eğer bilinçlerini yitirmez ve ders almasını bilirlerse, en önemli dönüşüm süreçlerini, yaşadıkları en zorlu olaylarda gerçekleştirirler. Böylesi bir süreci, en acımasız olaylar içinde yıllarca yaşayarak gerçekleştirdiğime inanıyorum. Vardığım sonuçları kapsamlı olarak bu savunmada dile getirdim. Dünya, Ortadoğu, ülke, toplum ve devlete kadar çözümlerimi ortaya koydum. Bunların ışığında bir kez daha Urfa yöre gerçekliğine bakarak, 21. yüzyıl için bir perspektif geliştirmeyi görevim sayıyorum.

Urfa, tarihsel rolünü bir kez daha oynamayla karşı karşıyadır. Yine bir tarih başlangıcı yapabilmeli, kutsallık ve laneti hak ettiği yere oturtmalıdır. Urfa, ülke somutunda feodal geleneklerin en güçlü olduğu yöre konumundadır. Hatta zihniyet yapısında Sümer düzeninin kalıntıları az değildir. Kırsal alanda neolitik zihniyet büyük oranda geçerlidir. Kapitalist değer yargıları özünde işlenmemiştir; teknik olarak işlemektedir. Çevre yöreleriyle adeta ülke içinde ülke gibidir. Etnik ve kültürel yapısında

çoğulculuk varlığını sürdürmektedir. Ortadoğu toplum mozağının bir mikro örneği durumundadır. Dünya genelinde Ortadoğu neyi ifade ediyorsa, Ortadoğu geneli için de Urfa o önemi ve yeri ifade etmektedir. Tarihte de benzer rol oynama konumu dediğimiz husus budur. GAP Projesi'nin hayata geçmesi ile bu önemi ve rolü daha da artmıştır.

Şüphesiz Urfa'nın önemli ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları vardır. Yapılacak sınırlı yatırımlarla büyük gelişmeler sağlayacağı da doğrudur. Fakat sorunun can alıcı özü, bu konulardan kaynaklanmamaktadır. Esas sorun, ideolojik alanla ilgilidir. Zihniyet yapısında tüm ülkeyi etkileyen en derin tutuculuk özellikleri hakimdir. Bu anlamda sadece feodal tutuculuğu değil, tüm yüzyılların egemen güçlerinden miras alınmış tutuculuğunu sürdürmekte ve etrafa yaymaktadır. İdeolojik ve siyaset anlayışı olarak, laik ve demokratik cumhuriyete kapalıdır. Bu zihniyet ve siyasi anlayış aşılmadan, GAP etrafında daha da gelişmiş bir tutuculuk ortaya çıkar. Bunun doğuracağı sonuçlar, PKK örneğinden daha az önemli olmayacaktır.

Öncelikle ideolojik kimlik savaşımı yürütülmelidir. Zihniyet devrimi en başta gelen görev olmalıdır. Bunun önemi, töre cinayetlerinde

açığa çıkmaktadır. Bir kadının en doğal hakkı olması gereken davranışı, ailece ölümle kararlaştırılıyorsa, orada çok tehlikeli bir durum var demektir. Sadece özgürlükten ve yaşam hakkından yoksunluk açısından değil, tüm topluma yaydığı ağır tutucu iklim nedeniyle, bölgenin potansiyelini hayata geçirmekten alıkoyuyor. Dağdaki binlerce eşkıyadan daha tehlikeli bir durumda bırakıyor. Tutuculuk bu gücünü şüphesiz binlerce yıl süren egemen ve sömürücü sınıf gerçeğinden alıyor. Yeni gelişecek kapitalist ilişkiler, çözüme etkisi yaratmaktan çok, daha da pekiştirme temelinde kullanılacaktır. Bu yönlü tarihsel tecrübe büyük güç veriyor.

Bölgeye ideolojik düzeyde yapılacak müdahale, demokratik ölçüler içinde olmalı, bölge bir nevi rönesanstan geçirilmelidir. Urfa için hiçbir şey demokratikleşmeden daha değerli değildir. GAP kadar bir demokratikleştirme projesine ihtiyaç vardır. Bunun ne eski toplumdaki gelişecek bir halk hareketiyle, ne de devletten gelişecek müdahalelerle yürütülemeyeceği öncelikle bilinmelidir. Devlet ve toplum şüphesiz boş durmayacaklar, gelişmelerdeki rollerini oynayacaklardır. Ama en gerekli olan, kapsamlı bir sivil toplum projesidir. Devlet ve toplum karşısında, ama çatışmadan, imkan

olursa yardımlaşarak, özgürce geliştirilecek sivil toplum kuruluşları, demokratik devrim rolünü başarıyla yerine getirebilirler. Her alanda ve ihtiyaca göre kurulmuş sivil toplum örgütleri tutucu zihniyeti kıracaktır. Bu başarılı olduğunda, özgürlüğe en çok susamış beyinlerin aydınlık hareketi büyük ivme kazanacaktır.

Aslında bölge halkının zihniyet yapısındaki güçlü anaerkil düzenden kalma özellikler ve peygamber kültüründen kalma kutsallıklar demokratikleşmenin çağdaş ölçüleriyle birleştirilirse, tam bir aydınlanma devrimi gerçekleşir. Bu birleştirme ahlakı da etkileyeceğinden, özgür davranış gücüne atılım şansını verecektir. Bunun için yeterli ve doğru tarih bilinci, bilimsellik, diyalektik felsefe ve bireysellik konusunda eğitim büyük önem taşımaktadır. Eğitim amaçlı birçok dernekleşme kurulmalıdır. Halk için sanat konusunda da bir hamle gereklidir. Mevcut sanatın yozlaştırıcı ve uyuşturucu etkisi kırılmadan, zihnin ve ruhun özgürleşmesi ve aydınlanması mümkün olamaz. Yöre tarihi, sanatın ve toplumun tüm alt ve üst yapıları konusunda bir tartışmada epey yararlı sonuçlar verir. Zihniyet konusunda, aslında yenilenmiş bir İbrahimi hamleye ihtiyaç vardır. Şimdiki putlar daha çoktur ve

daha sıkı oturtulmuşlardır. Kafaları ve yürekleri felç etmişlerdir. Dolayısıyla Hz. İbrahim kişiliğiyle baltayı (manevi, düşünsel) güçlü vurmaliyiz. Gerçek din saygısı ve kutsal değerlere bağlılık, böylesi bir hamleyle karşılık vermeyi gerektirir. Yeni putları kırma devrimi, Urfa için gerçek bir rönesans olacaktır.

Siyasetin demokratikleştirilmesi, ikinci önemli adım değerindedir. Özellikle demokratik bir partileşme hareketine büyük ihtiyaç vardır. İlkeli, yeterli kadro gücüne sahip, demokratikleşmeye tutkulu, inancı ve bilinci olan bir örgütle sivil topluma öncülük yapılabilir. Kurulacak insan hakları, kadın özgürlük evleri, gençlik dernekleri demokratikleşmenin önünü açabilecektir. Bu kurumlarda demokratik bilinç ve kurumlaşmanın önemine büyük değer verenler görev almalıdır. İnancı ve çabası yeterli olmayanlarla bu işler yürütülemez. Hiçbir çalışma, Urfa ve civar yöreler için demokratik çalışmalardan daha değerli olamaz.

Ekonomik ve sosyal kuruluşlardan bazıları da önem taşımaktadır. Halk için ucuz sağlık tesisleri, tüketim kooperatifleri, örnek birkaç üretim çiftliği, spor eğitim salonları da olumlu rol oynayabilecek kurumlardır. Özellikle insan hakları hukuku alanında, tüm köy ve ma-

hallelere kadar yayılmış hukuk temsilciliklerine ihtiyaç vardır. En az tarih bilinci kadar, hukuk bilincine yol açacak bir çalışma hayatidir. Daha da açılmanabilecek bu ve benzeri sivil toplum kuruluşları, devlet ve toplumu da zorlayarak, geride kalmamak için adım atmaya zorlayacaktır. Bu yönlü bir sivil toplum hareketi başarılırsa, Urfa kendi tarihinde gerçek bir aydınlanmaya ve demokratik yönetime en büyük katkıyı yapabilecektir. Gelişen teknik alt yapıyla birlikte, bu ideolojik ve sivil toplum yapılanmaları, Urfa'yı ekonomik, sosyal ve siyasal yönde öncü bir güç haline getirebilir. Zengin ve verimli toprak yapısıyla büyük bir zenginliğe yol açılır. İşsizlik, yoksulluk, hastalıklar kader olmaktan çıkar. Orta boy bir Avrupa veya Ortadoğu ülkesi kadar bir rolün sahibi olur. **Demokratik Ortadoğu**'nun her etnik grubundan kültürün bir çiçek gibi açtığı, derin bir hoşgörülle birbirine yaklaştığı demokratik bir Urfa, insanlık adına da büyük bir kazanımdır. Bu temelde peygamberlerin kutsallıklarına doğru bir anlam verilmiş ve gerçekten bir cazibe merkezi, ikinci bir hac yeri haline gelmiş olacaktır. Demokratik Ortadoğu'nun en çok güç veren demokratik Urfa dönemi başlamış olacaktır.

Büyük acıların diyarından, kendimin ve PKK'nin yaşadığı en kahredici olaylardan çıkardığım dersler, Urfa Davası, yargılanması ve hükmü hakkında vardığım sonuçlar bunlardır.

Tarihin hükmünün beraat, ülkemin ve halkımın kaderinin demokratik zafer olacağına dair inancım kesindir.

10 Temmuz 2001
Abdullah ÖCALAN
İmralı

Hz. İbrahim geleneğini güncelleştirmek hangi anlama gelir

Urfa yöresi genelde peygamberler, özelde Hz. İbrahim geleneğinin doğduğu mekan olarak kutsanır. Bu olgunun altındaki temel neden, tarım, göçebelik ve ilk defa şehir toplumunun iç içe, en yoğun ve en verimli biçimde bu coğrafya parçasında gerçekleşmiş olmasıdır. Urfa, neolitik çağın merkezi durumundadır. Çevre yöreleri de dahil ettiğimizde, halen yüksek topraklık tepeler halinde yüzlerce neolitik yerleşim merkezinin araştırılmadan durması da bu gerçekliği kanıtlamaktadır. Dicle, Fırat ve Toroslar arasındaki coğrafyanın en verimli alanını Urfa ovaları teşkil etmektedir. Bu verimlilik dünya çapındadır ve bu özelliği halen devam etmektedir. Bununla bağlantılı olarak, göçebelik, dağ ve ova arasında çok geliş-

miş diğer bir toplum yapısını oluşturmaktadır. Yerleşik köy ve göçebelik, tarihin en eski döneminden beri i içedir. Yaklaşık M. 10000 yıllarına kadar uzanmaktadır.

Urfa'nın Şehir olarak kurulması, bir Sümer kolonisi biçimindedir. 'Ur' kelimesi, Sümerce, 'tepelik alanda kurulu Şehir' anlamına gelmektedir. Aşağı Mezopotamya'nın dışında ilk Sümer kolonileri Urfa yöresinde oluşturulmaktadır. Urfa merkez olmak üzere Harran, Samsat ve Kargamış bölgeyi çerçevelemektedir. M. 2000'lere doğru, Sümerlerin dışında ikinci en önemli merkez Urfa yöresi olmaktadır. Temel yayılma alanıdır. evre ve koloni olarak, Sümer Şehir krallıklarına bağlanmaktadır. Etnik yapının farklılığı, Sümer egemenliğine karşı bir direnişi kaçınılmaz kılmaktadır. Kaldı ki, Sümer uygarlığı sınıflı toplumun ilk defa geliştiği ve çevreye doğru dalga dalga yayıldığı bir uygarlıktır. Tarım ve göçebe toplumun eşitlikçi ve zgr yapısı, bu sınıflaşmaya kolay kolay boyun eğmeyecektir. Fakat Őehirleřmenin ilerici karakteri, uzun vadede de egemen olmasını kaçınılmaz kılacaktır. Dolayısıyla Sümerlerin ilk sömürgeleştirme deneyimleri M. 2000'lerden itibaren sert direnmeleri de beraberinde getirecektir.

Bölgede tarım toplumunu gerçekleştiren Aryen ('ar', Sümerce 'saban') topluluklarla göçebe Semitik topluluklar iç içe ve karşı karşıyadır. Aralarında yoğun ticari ilişkiler gelişmektedir. Aryenler daha çok bölgenin kuzey, doğu ve batısını teşkil ederken, Semitikler güneyinde dolaşmaktadırlar. Urfa şehri tam ortalarında kurulmuştur. Bu niteliğini şimdi de korumaktadır. O halde Urfa şehir ve yöre olarak, M.Ö 2000'lerde tarım, ticaret, zanaat ve hayvancılık açısından ideal bir konuma ulaşmış bulunmaktadır. Aşağı Mezopotamya'dan sonra ikinci en büyük metropol durumuna gelmiştir. Son derece canlı, değişime açık, köy, şehir ve göçebe toplumunu iç içe barındıran, temel iki halk grubunun, Aryenlerin ve Semitiklerin birlikte yaşadıkları bir coğrafya, bir yeni ülke konumundadır. Bu özellikler çok önemlidir ve kendi özgür kültürünü yaratmak durumundadır. Bunda çok gecikmeyecektir. Daha çok Sümer koloni yönetimine karşı savunma temelinde gelişecek bu kültür direnişçi, yerel ve farklı etnik özellikler taşıyacaktır. Nitekim Hz. İbrahim geleneği, yani kültürü, bu özellikleri çarpıcı bir biçimde yansıtmaktadır.

Hz. İbrahim kültürü, Sümer şehir kralları olan Nemrutlara karşı direnişi ve farklılığı

temsil etmektedir. Meşhur put kırma ve ateşe atma öyküleri, bu direnişin sembolik anlatımıdır. Gerçeklik çok daha karmaşık ve uzun sürelidir; günümüze kadar uzanmaktadır. Bu kültür, özünde katı köleci ve kendilerini tanrı-kral ilan eden Sümer yöneticilerine karşı, yöre halk kabilelerinin köleci sömürgenliğe karşı direnen, daha insancıl ve çıkarlarıyla uyumlu bir tanrı inancını esas almakta; insanların, dolayısıyla kralların tanrı olamayacağı inancına dayanmaktadır. Bu dönemde kabile totemliğinden, yücelen tanrı düşüncesine yeni yeni geçilmektedir. Bunda Sümer mitolojisinin etkisi de önemlidir. Eski ilkel totemcilik, yani her kabilenin ve hatta ailenin birer tanrısı anlayışından uzaklaşmak ve benzer tüm kabilelerin tek tanrısı olarak “El”e, yani yücelik tanrısına geçiş yapmak, çıkarlarına daha uygun ve birliğe çok daha iyi hizmet edecek bir gelişimdir. Hz. İbrahim adına izafe edilen tevhid, yani tek tanrılı din anlayışı bu süreci ifade etmektedir. Genelde peygamberlik kurumu, dinsel reform anlamını içermektedir. O tarihlerde bu çok büyük anlamı olan bir dinsel reform, hatta devrim demektir. Peygamberlik, bu durumda hem Sümer tanrı-kral kültürüne, hem de eski kabile totemci din anlayışına karşı, sonuçları tarihte çok

büyük etkide bulunacak yeni kültürü ve dini oluşturan kurum anlamına gelmektedir. Urfa yöresinin bu kurumlaşmaya merkezlik etmesi, taşıdığı özellikler nedeniyle kaçınılmaz olmaktadır. Kutsal Peygamberler Diyarı Urfa'nın tarihsel derinliği, bu gerçeklere kadar inmektedir. Daha sonra gelişen inkar ve lanetlilik durumları, diyalektik gelişmenin diğer zıt kutbunu teşkil etmektedir.

Peygamberlik kültürü, sanıldığı gibi tersine, Arabistan'dan gelmemektedir. Urfa ve çevre yöresinin, Sümer ve neolitik inanç kurumlarını reformdan geçirerek ve dönüştürerek, M.Ö 2000'lerden itibaren her tarafa, bu arada Arabistan yarımadasına da yayması bir tarihsel gerçekliktir. Urfa'nın peygamberler diyarı olması bu anlamdadır. Bu, dönemine göre bir nevi rönesans demektir. Kula, putlara tapmak yerine, dönemine göre daha eşitlikçi ve özgürlük yanı olan tanrıya bağlanmakla, tarihsel anlamı büyük ileri bir adım atılmaktadır. Yeni bir dönem açılmaktadır. Yörede yalnız İbrahim değil, İdris, Eyüp, Yunus ve Nuh çok daha önceden bu geleneği oluşturan adımları teşkil etmektedirler. Bunlar daha çok Sümer-Babil-Asur köleliğine karşı halkın bilge kişilikleri anlamını da taşımaktadır. Dönemine göre sınıf

mücadelesi yürütmekte, bağlı oldukları etnik kabilelerin özgürlüğünü temsil etmektedirler. Tarihi aşamalardan bahsedilebilir. Hz. İbrahim, geleneğin en büyük atası olmakla, sürecin belirginleştiği ve etkili olmaya başladığı aşamayı göstermekte; direnişin etkili ve başarılı olduğunu ifade etmektedir.

İnsanlığın belleğinde bu kadar yer tutması, insan onuruna kazandırdığı önem ve katkısından ötürüdür. Daha önceleri ancak tanrı-krallar ve mutlak köleleşmiş bir insanlık anlayışı geçerlidir. Bu zihniyeti ve tutsaklığı kırmak, dönemin en büyük devrimsel adımıdır. Put kırılması, aslında tarihte eşi görülmemiş bir köleci sisteme ilk defa etkili ve başarılı bir darbenin vurulması ve bunun süreklileştirilmesi demektir. Peygamberlik, bu sürecin geleneği veya kurumsal ifadesi olmaktadır. Daha sonraki adımlar, tektanrılı dini yüceleştirmeye, niteliklerini geliştirmeye ve yerelleştirmeye yönelik olacaktır. Her kültürde yaşanan bir süreç, İbrahimi gelenekte de yaşanmaktadır. İbrahim'in Kenan ellerine, şimdiki İsrail ve Filistin'e gitmesi, hem artan baskılar hem de önemi gittikçe artan ticaret nedeniyle M.Ö 1700'lerde yaşandığı sanılan bu süreçle birlikte, peygamberlik Arabistan'a yayılmaktadır. Birçok Aryen,

Horrit ve Semitik kökenli Amorit kabileleri benzer bir hareketlilik içindedir. Mısır’la Sümer uygarlık merkezleri arasında ticaret yapmakta, fırsat bulduklarında küçük beylikler oluşturmaktadır. Bu durum yerel önderlere ve ideolojiye ihtiyaç göstermektedir. En genel ihtiyaç temini, “El” ile ifade edilen ve tek tanrılı din olmaya doğru giden yeni ideolojik kimlikle giderilmektedir.

Hız. İbrahim’in önderlik ettiği kabileler, 400 yıla yakın bir süreç içinde Mısır’a kadar gitmekte; yoksul İbranili (İbrani kelimesi, Abiru, ‘çölün tozlu adamı’ anlamından doğmaktadır; Mısır dilinde ‘kirli, tozlu adamlar’ demek oluyor) işçiler olarak yerleşmeye çalışmaktadırlar. Artan sıkıntıları ve bir isyana yardımcı olmaları nedeniyle, M.Ö 1300’lerin sonlarında Hız. Musa önderliğinde tarihi Mısır çıkışı gerçekleşirmektedirler. 40 yıl sürdüğü tahmin edilen bu çıkış, bugünkü İsrail’e yerleşimle sonuçlanmaktadır. Yerel kabilelerle bugünkü gibi şiddetli bir çatışma içinde bu yerleşim gerçekleşmektedir. Musa, tek tanrılı din geleneğini önemli ve meşhur olan On Emir’le yeni bir aşamaya getirmektedir. Davut ve Süleyman, M.Ö 1000’lerde bu geleneği ilk defa bir krallığa kavuşturmuştur. Hız. Musa, tek tanrılı dini

ilk defa millileştirmeyi de başaran kişi, peygamber rolündedir. Yahudi kavmini bu dini gelenek temelinde birleştirmektedir. Kabilelerin dağınık ve kolay kolay merkezileşmeye gelmeyen yapılarını, yüceltilen en büyük “El” olan “Yehuda” tanrısıyla korkutup yeniden hiyaya getirmektedir.

Bu eylem de tarihte büyük sonuçlar yaratacaktır. Özellikle **Kudüs** etrafında, Urfa’dan sonra ikinci bir peygamberlik merkezi geliştirilecektir. Kendisi de kutsallık anlamına gelen Kudüs kenti, özünü Urfa kültüründen almaktadır. Ama dönüşümü yaşayarak yerleşme başarısını göstermektedir. İlk krallığın oluşması, ezen-ezilen ayrımını beraberinde getirmektedir. Bir kesim Yahudi zenginleşip resmi kahinliğe ulaşırken, yoksul kesim dışlanmakta ve sürekli muhalif tarikatları oluşturmaya zorlanmaktadır. Hz. İsa bu süreçte yoksulları temsil eden Esseni tarikatından etkilenmekte ve Hz. Yahya’nın kutsamasıyla bilinen hamlesini gerçekleştirmektedir. Milat, doğuş anlamına gelen bu süreç, aslında tek dinler tarihinde kabile ve kavim aşamasından evrensel aşamaya sıçrayışı ifade etmektedir.

Hz. İsa, dinler tarihinde ilk defa kabile, kavim ve sınıf ayrımını yapmadan, üçlü tanrı an-

layışıyla yeni bir dönemi müjdelemektedir. Daha çok ezilen yoksul kesimlerde yankı bulmaktadır. Grek felsefesiyle Roma siyasi birliği, bunun için gerekli maddi ve düşünsel ortamı çoktan yaratmışlardır. Objektif olarak Hz. İsa sembol kılınarak, Hıristiyanlık bu üç kaynaktan beslenip yeni din olarak büyük gelişme sağlayacaktır. Bu denli etkili olunması, bu elverişli koşullardan ileri gelmektedir. Dünya tarihini en çok etkileyen bir hamle olmaktadır. İnsanlığın vicdanının oluşmasında İsa'nın yeri büyüktür. Çarmıha gerilmeden önce Urfa'ya çağrıldığı bilinmektedir. Fakat O, resmi Yahudi kahinlerinin sahteliklerini açığa çıkarmak için, bile bile Kudüs'e yürüyecektir. Bu yürüyüş olmasaydı, tarihin seyri- nin bambaşka olacağı rahatlıkla söylenebilir. İsa dininin temel özü, vicdanla ilgilidir. Ezilen ve acı içinde olan insanlığı unutmamayı, onları bir araya getirmeyi ve özgürlüğe kavuşturmayı amaçlamaktadır. M.Ö 400 yıllarında Bizans'ın resmi inancı ve dini haline geldikten sonra, Hıristiyanlık tersine bir anlam kazanacak ve ezilenleri devlete bağlı kılmaya hizmet edecektir. İlericiliği giderek daha uzak köşelere kayarken, uygarlık devlet merkezlerinde gericiliğe düşecektir.

Urfa kaynaklı İbrahim geleneğinin üçüncü büyük yerelleşme ve dönüşüm adımı, Arabistan'ın daha iç kesimlerinde, **Mekke** ve civarında atılacaktır. Hz. Muhammed'in attığı bu adım, tek tanrılı geleneğin ilk iki biçiminin, Yahudilik ve Hıristiyanlığın sıkı bir reformdan geçirilmesiyle gerçekleştirilecektir. Kutsallığın üçüncü sahası Mekke ve civarında oluşmaktadır. Daha önceleri Mekke ve tapınağı olan Kabe, 360 puta merkezlik etmektedir. Tek tanrılı dinle pek alakaları yoktur. Çok ilkel, totemcilikle karışık bir dini yaşam söz konusudur. Hz. Muhammed'le üçüncü merkez ve yeni bir tarihi dönem başlayacaktır. Hz. Muhammed, geri kalan tüm Semitik kökenli Arap kabilelerini, geliştirdiği 'tek ve şirk kabul etmez Allah' kavramı etrafında birleştirmeyi esas almaktadır. Artan ticaret ve çevredeki güçlü Bizans, Sasani ve Habeşistan İmparatorlukları, Arap kabilelerinin birliğini ve güçlenmesini zorunlu kılmaktadır. Yeni ideolojik kimlik olarak İslamiyet, bu ihtiyacın bir ürünüdür.

Allah kavramı, kabile yaşamının dağınık ve merkezileşmeye zıt özelliklerini aşmak, merkezi güce ve etkinliğe ulaşmak için, özenle ve derinliğine geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Hz. Muhammed'in büyük ustalığı veya

peygamberliği, bu ihtiyacı görmesinde ve gidermesinde yatmaktadır. O kadar derin ve hamlecidir ki, feodal çağın en büyük devriminin tarihte eği görülmemiş bir hızla gerçekleştirilmesine yol açmaktadır. Böylelikle ortaçağ uygarlığına en büyük atılımı yaptırmaktadır.

Hız. Muhammed'in kendisi, peygamberlik çağının sona erdiğini ilan etmekle, akıl çağının güç kazandığını ve insanlığın olgunlaştığını haber vermektedir. Peygamberlik, kurtuluşu daha çok ilahi güçten, dinden bekleyen aşamanın önder kişiliklerini ifade etmektedir. Felsefenin ve bilimin gelişmesi, ilahiyatın önemini ikinci plana düşürmektedir. Dinsel düşünce tarzı daha çok kölelik çağıyla feodal çağın düşünce biçimidir. Felsefenin ortaya çıkması, tarihte bu dönemin aşıldığını kanıtlamaktadır. Hız. Muhammed dinin akli yorumuna en çok dikkat eden peygamberdir. Bu yönüyle dinin zayıf taraflarını iyi bilmektedir. Artık vahiyle insanların tatmin edilemeyeceğini kendi pratiğinin zorluklarından çıkarmaktadır. Bu pratiğiyle dinsel düşüncenin son zirvesidir. Ondan sonra düşünüş ve akıl çağıdır.

Ne yazık ki, İslam bilginleri bu gerçeği tespit edememişler; kendisi en büyük din reformcusu olan Hız. Muhammed'in dinindeki

reformcu karakteri tespit edip sürekli kılama-
mışlardır. Tersine, İslam dininde en büyük tu-
tuculuğa yol açmışlardır. Bu yönüyle daha
Hz. Muhammed'in vefatıyla başlayan tutucu-
luk, birkaç yüzyıllık süreç içinde Ortadoğu
mezarlığında en köklü gerileme dönemine
girmiştir. İnsanlığın yükselen 15 bin yıllık
trendi, artık baş aşağı bir gidişe başlamakta-
dır. M.S 800-1200'lerdeki kargaşadan sonra
geriye düşüş, bunalım ve çözülme giderek hız
kazanacaktır. Uygarlığın yükselen trendi, Av-
rupa kıtasında ve deneysel bilimle yeni bir
başlangıç yapacaktır.

Genel olarak Mezopotamya'nın, özelinde
de Urfa yöresinin tarihi bu çerçevede dahilinde
eski kutsallığını yitirecek ve zıttı olan bir lanet-
liliğe uğrayacaktır. Kutsal Peygamberler Diya-
rı, artık karanlığın ve küçülmüş döneme
girmiştir. Acı, ama gerçek olan bir yozlaşma ve
gerileme tarihi, kadermişçesine ağlarını ör-
mektedir. Dünya uygarlığına en büyük katkıyı
yapmış topraklar ve kültür, yeni sahipleri tara-
fından peş peşe ihanete uğramaktadır.

Birinci ihanet dalgası, Emevi ve Abbasi ha-
nedanlıklarıyla bölgeyi istila etmiştir. İçi boş
bir dini dogma ve sonucu belirleyen çıplak zor-
dan başka hiçbir ilkesel değeri olmayan savaş

ağalığı, akrep gibi bölgeyi kaplamaktadır. Daha sonraki istila süreçleri, aynı tarzı daha kötü tekrarlamaktan öteye gitmeyecektir. Urfa ve benzeri şehirler, Sümer ve Asur Nemrutlarından bin kat daha beter Nemrutlarla dolacaktır. Putlardan beter kuklalar her tarafı dolduracak; feodal dönem boydan boya ve derinliğine insanlık bilincini karartma ve vicdanını köreltme rolünü oynayacaktır. Artık “Agade’nin Lanetlenmesi” çağının bir benzeri yaşanmaktadır. Ezgiler, ağıtlar, hoyratlar, bilcümle türküler bu lanetliliğin doğurduğu acıları dillendirecek, seslendirecektir. İbrahim geleneği ve kutsallığının başına, inkarın ve lanetliliğin tacı geçirilecektir.

Bu yönüyle feodal hakim kültür, kutsal insanlık kültüründen intikam almaktadır. En çarpıcı kanıt, bir kadının en ufak özgür yaşam arayışının en ağır suç sayılması, sözde aile meclisi kararıyla daha 15 yaşındaki kız çocuklarının başına vahşetle patlatılmasıdır. Erkeklerde yoğunlaşmış sözde namus, özde en büyük namussuzluk, en sapık cins özgürlüğünü kendisi için bir hak olarak beller; ama kadında özgürlük arayışı en büyük ceza konusudur. Bu, geneli simgeleyen bir olgudur. Aslında tüm yaşamda bu lanetli gerçeklik yaşanmaktadır. Herkes Urfa’nın acı biberini, türküsünü

çözmek ister. Özü bu gerçekliktedir. Bin yıldır bu gerici kabuklanma, 20. yüzyılın kapitalizm örtüsüyle daha da çekilmez kılınmaktadır. Kapitalizmle feodalizmin en kirli bir izdivacıyla, daha da içinden çıkılmaz bir duruma yol açılmak istenmektedir.

Halbuki bu gerici örtü eşelendiğinde, dibinde her zerresinde gerçek bir insanlığın yattığı da fark edilecektir. Madalyonun böyle iki yüzü vardır. Bir yüzünde tüm soy değerlerinin inkarı, yıkılması ve çürümesine dayalı lanetli yapılanmalar, zihniyetler, ruhlar ve kurumlar; diğer yüzünde daha derinde gerçek insanlık değerleri, zihniyet ve ruhuyla peygamber kutsallığında kurumlaşma. Çok zor, acılı, karmaşık, ama gerçek olan kendine özgü bir tarihsel diyalektikle karşı karşıya bulunmaktayız. Çözümlemesi gereken en temel sorun, bu diyalektik bağlardır. Bunun yolu tektir. O da bütün hassasiyetle bilimsellikten geçmektedir.

PKK, Urfa somutunda belki de derinliğine farkında ve bilincinde olmadan, bunu denemeye kalkışmıştır. Niyetinin özgürlük ve aydınlıktan yana olduğu tartışılmaz bir gerçekliktir. İlk eylemliliğinin cumhuriyet kurumlarına değil, feodal gericilik odaklarına karşı yapılması bunu doğrulamaktadır.

Bu yönüyle PKK'nin çağdaş bir İbrahimi Hareket olduğu söylenebilir mi? Niyet olarak çarpıcı benzerlikler göstermektedir. Lanetli ortama ve Nemrutçuklara yönelmesi, sadece ulusalcılık ve demokratlık adına değil, insanlık için de ilerici bir adımdır. Bu, cumhuriyetçiliğe ters düşmez. Onun doğal bir gereğidir. Cumhuriyet antifeodal olmak zorundadır. Eğer sahte olarak değerlendirilmek istenmiyorsa, gerçekten laik ve demokratik karakterde ilerlemek istiyorsa, PKK ile Türkiye Cumhuriyeti'nin doğal ittifakına kavuştuğu söylenebilir. 1920'lerde objektif olarak ve inançla kurulan Kürt-Türk ittifakı da Antep, Urfa ve Maraş yöresinde böylesi bir anlama sahiptir. Bu ittifak, çağdaşlığa ve özgürlüğe açık bir kardeşlik özünü sahiptir. Sonraki isyanlar ve aşırı milliyetçilik nedeniyle, kardeşlik hukukunun işlememesi büyük bir şansızlıktır. Bu, çok önemli bir tarihsel sürecin gelişimden alıkonulmasıdır; feodalizme yeni bir yaşam şansıdır.

PKK, bu yönüyle cumhuriyetin özgürlük ve kardeşlik karakterini aramaktadır. Bunu ne kadar bilinç ve siyaset ustalığıyla yapmaya çalıştığı, en çok eleştirilmesi gereken yanındır. Fakat özünün tümüyle ayrılıkçı olarak görülmesi aşırı bir değerlendirmedir. PKK, özgürlük olma-

dan birliğin olmayacağını, slogan olarak iliklerine kadar benimsemiştir. Ama onun her şart altında ayrı ve milliyetçi bir Kürt devletini savunduğunu söylemek kesinlikle kabul edilemez. Eksiği ve yanlışı; özgür birlikteliğe uygun bir örgütlenme ve eylemliliği, doğru bir çizgi altında ustalıkla geliştirmemesidir. Bunun olanakları vardı. Şiddete, hele hele meşru savunmayı aşan şiddete hiç başvurmadan, bu doğru yolda demokratik ve laik bir cumhuriyet için belki de en büyük hizmeti yapabilecek en ciddi harekettir. PKK ancak bu noktada suçlanıp eleştirilebilir. Yoksa niyet, çaba ve fedakarlık olarak, 20. yüzyılın Urfa ve benzer yöreleri için gerçek bir kutsallık hareketi olmaya aday olguların başında gelmektedir.

PKK adına genel savunmada dile getirdiğim hususları tekrarlamayı gereksiz buluyorum. Bunların Urfa için de geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğim.

PKK ve Urfa yöresi açısından daha büyük önem taşıyan, 21. yüzyılın güncelleşmiş bir İbrahimi kutsallığına başlangıç yapıp yapılamayacağıdır. PKK'nin yaşadığı dönüşümün bu görev için gerekli bilinci ve vicdanı oluşturup oluşturamadığı daha büyük önem taşımaktadır. PKK'nin eski kimliği ve adıyla bölgede bu dö-

nüşümü bir kez daha sergileyemeyeceğini, bunun tarihi açıdan da anlamlı olmadığını rahatlıkla belirtmeliyim. Aynı rahatlıkla şunu da belirtmeliyim ki, TC de eski feodal ittifak anlayışıyla bölgede kendini meşrulaştıramaz. Cumhuriyet ancak 1920'lerdeki gönüllü birlikle gerçekleştirilmiş ortak ulusal kurtuluşa dönüş ruhuyla ve demokratik cumhuriyete çağdaş işlerlik kazandırmasıyla bu meşruiyeti sağlayabilir. Feodal yapıyı 21. yüzyıla taşıyarak ve kültürel varlığa ifade yasağıyla, ancak ayrılıkçılığa zemin hazırlanabilir. Güçlü birlikler, ortak çıkar ve özgürlükten geçer. Bu gerçeklik, son çeyrek asrın acılarından kardeşçe bir birlik doğurabilir. Karşılıklı şiddet, kuşku ve inkarcılık, ortamı zehirlemekten ve yeni şiddet dalgalarına yol açmaktan öteye sonuç vermez.

Ortadoğu ve Türkiye genelinde olduğu gibi, en önemli yörelerden biri olan Urfa çevresi de, ancak demokratik uygarlık ölçütlerini benimseyerek, kendi geçmişini bu ölçütlerle canlandırıp yeniden ve özgürce doğuş sürecine girebilir. Geneldeki demokratikleşmeyle sıkı bir bağ içinde hareket edildiğinde, tarihe yaraşır bir rolün sahibi olabilir. Fırat'ın ovalara akıtılması, yeni uygarlık hamlesi için güçlü bir madde zemin oluşturmaktadır. Daha şimdiden en

gelişmiş teknolojiyle tanışma, demokratik uygarlık yolunda büyük bir adımı ifade etmektedir. Gelişmenin önündeki en önemli engel, feodal zihniyet ve kurumlarla cumhuriyetin demokratik ve laik işleyişe tam anlamıyla kavuşmamış olmasıdır.

Önümüzdeki dönemde PKK etkisi kendini yenilerken, bunu ancak bu eksiklikler ve yanlışlıkları aşarak gerçekleştirebilir. PKK kendisini yasal demokratik bir kurumlaşmaya uyarlamak durumundadır. Çok kapsamlı bir sivil toplum projesiyle, hem barış hem demokratikleşmeye en önemli katkıda bulunabilir.

Urfa ve yöresi için, sivil toplum projeleri hayati öneme sahiptir. Klasik toplum ve devlet anlayışlarıyla ilerleme şurada kalsın, ancak geriliğe ve tutuculuğa hizmet edilebilir. İster toplum tümüyle devletin emrine girsin, ister tersine devlet her şeyiyle toplumun hizmetine girsin, bu tarz fazla ilerleme ve dönüşüm imkanı vermeyecektir. Çünkü bireysel inisiyatiften yoksun ve çağdaş sivil toplum kuruluşlarına dayanmayan bu yöntem yaratıcı değildir. Rantçı tarz bir siyasi anlayışı hep devrede tutar. Rantçılık, zaten üretkenliğin ve yaratıcılığın zıddıdır. Tüm alternatif toplumsal alanlarda özgün bir program etrafında örgütlenmiş ve doğ-

ru bir çalışma anlayışıyla hareket eden çok sayıda koordineli sivil toplum kuruluşu, bölgeyi demokratikleşme sürecine sokabilir. GAP için gerekli olan maddi kalkınma, ancak byolesi bir demokrasi projesiyle gerçek anlamına kavuşabilir. Demokrasiyle maddi kalkınma etle tırnak gibi birbirine bağlı olup, birlikte gelişirlerse daha sağlıklı sonuçlara yol açabileceklerdir.

O halde bir kez daha Urfa'nın Hz. İbrahim dönemine dönüp baktığımızda, günümüzde ne görmekteyiz?

Hz. İbrahim'in Kenan illerine yönelişi büyük bir tarihsel gelişmeye başlangıç olabilmifitir. Peygamberlik kültürüne tek tanrılı dini ve Allah'a dayalı inanç ve ahlak dünyasını doğurabilmiştir. Bu temelde tüm insanlık tarihi etkilenmiştir. Urfa ve yöresinde doğan insanlık, gerçekten buna layık olduğunu evrenselleşerek kanıtlamıştır. Şimdi en gerilerde lanete uğramış olarak durmakta ve yeni bir rnesansla, doğuşla karşı karşıya bulunmaktadır. PKK, cumhuriyetin yerine getiremediği görevleri üstlenerek bu rolü oynamak istedi. Ancak tam başardığı söylenemez. Başarı, ancak laik ve demokratik cumhuriyet ilkelerine gerçekten işlerlik kazandırılırsa ve barış içinde kardeşlik ruhuyla hareket edilirse gelecek, ortaklaşa bir

çabıyla yaratılacaktır. Birinci ve asli ittifak, bu çerçevede ve 1920'lerin taze anılarına içten bağlılıkla, Türk ve Kürt halkı arasında bir kez daha gerçekleştirilmek durumundadır. Özgür birlikteliğe dayanan, kültürel varlıkların ifade özgürlüğünü esas alan bir ittifak. Asli ve sonuç belirleyici ittifak budur.

Uluslararası alanın ilgisi de bölge için her geçen gün artmaktadır. Bunu tümüyle sömürgeci amaçlarla yorumlamak yanlış olduğu gibi, Sümer döneminden beri bir koloniciliğin sürekli gelişim halinde olduğu da asla unutulamaz. Uluslararası ilgiyi ancak demokratik uygarlık değerleriyle ölçerek kabul etmek, dayanışma ve ortaklık içine girmek en doğrusu olacaktır. Urfa ve komşu yörelerinin, uluslar üstü bir uygarlığın merkezi olabileceğini bu yolla kanıtlamak, tarihine yaraşır bir yüceliktir; uygarlık doğuran bölgenin mirasına bu amaçla yeniden sahip çıkmaktır; yeni uygarlıksal çıkışa yol açacak ve kendi zemininde bir kez daha tüm Ortadoğu'yu etkileyecek gelişmeleri hızlandırmak üzere tetiğe basmayı başarıyla yapmaktır.

Yine Hz. İbrahim'le başlayan İbrani kabileleriyle diğer Semitik kabileler arasındaki çatışma, günümüzde Arap-İsrail çatışması biçiminde sürmektedir. Taraflar bir türlü barışamıyor-

lar. Bunun nedeni Hz. İbrahim'in dininden, onun özünden uzak kalmalarıdır. Urfa ve yöresi, bu tarihi anlaşmazlığı çözümede de rol oynayabilir. İnsanlık sorunları, onları doğuran beşik koşullarında daha anlamlı çözümlere kavuşabilir. Arapların ve İsrail'in eskiden beri bölge üzerinde hak iddiaları da eksik olmamıştır. Halen Harran Araplığı bir gerçektir. İsrail, GAP yoluyla ve dünya teknolojisini ve mali sermayesini arkasına alarak, yavaş yavaş üslenmekte ve alana yerleşmektedir. Arap sermayesi de benzer bir yaklaşım içindedir. İkisinin de içte güçlü müttefikleri vardır. Bunların aracılığını kullanmaktadırlar. Ama bunların Sümer tarzı bir kolonileştirme çabasının anlamsız olduğunu şimdiden bilmeleri gerekir. Bölge halkının yoksul ve yaralı olması, onları boşuna yanlış hayallere kaptırmasın. Doğrusu, tüm halklar ve kültürler arasında barış ve hoşgörüyü esas alan, Ortadoğu'da demokratik ölçülerle sorunlara çözüm arayan bir yola girmeleri, bu anlayış temelinde bölgeye gelmeleridir.

Bölgede Asur ve Ermeni halkının da büyük emeği geçmiştir. Onların ilgisine de büyük bir saygıyla karşılık verilmelidir. Urfa kültüründe Asuriler ve Ermenilerin silinmez izleri vardır. O halde tüm bu asli öğelere dayalı bir enternas-

yonel, hatta uluslar üstü demokratik uygarlık dayanışması hem çağın mükemmel yakalanışını sağlayabilir; hem de neolitik tarım toplumundan beri kaybedilen ilkel demokrasiyi yeniden kaynaştırarak, üst düzeyde yeni uygarlığın en önemli bir sentez parçası haline getirebilir. Bir kez daha bu yolla Hz. İbrahim geleneği çağdaş ölçüler içinde evrenselleşebilir ve insanlığın ortak hazinesine dönüşebilir. Yeni Urfa, yeni Ortadoğu bu temelde tarihi rolüne yararlı bir konuma ulaşabilir.

Sonuç olarak, peygamberlik kültürü ve kurucu atası sayılan Hz. İbrahim geleneği çağdaş yorum ve uygulamaları gerektirmekte ve önemli kılmaktadır. Urfa ve yöresinin insanlık tarihi içindeki yeri ve gelişimi doğru ortaya kondukça, günümüzü de daha aydınlıklı değerlendirme imkanı doğmaktadır. Tarih doğru çözümlenmedikçe, geleceğe ilişkin anlamlı perspektifler çizmek de mümkün olmamaktadır.

Bölgede halen çok değer verilen kutsallık kültürü ve bunun bir parçası olarak peygamberlik ve İbrahimi gelenekler, kaynağı tarihte ilk defa gerçekleşen tarım devrimine kadar geriye gitmektedir. Bölgede bu dönemin derin izleri bulunmakta ve yaşanmaktadır. Kutsallık, bu gerçekliğin zihniyet ve ruhsal dünyaya yan-

sımasıdır. Özünde bitki ve hayvan yetiştiriciliğinin, böylece ilk defa zengin gıda kaynağına kavuşmanın duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir. Bu temelde bir mitoloji ve dinsel düşünceye, ahlaki davranışa yol açmaktadır.

Artı-ürün üzerine kurulan ilk sınıflı toplum olan Sümer hakimiyeti kolonicilik biçiminde gelişince, bölge halkının tepkisi, tarihe derin izler bırakan peygamberlik tarzı bir direniş ve kurumlaşmayla bir cevap geliştirmek olmuştur. Daha sonraki gelişmeler bu tarihsel diyalektikle yürüyecektir. Sümerlerle başlayan ve günümüzde de devam eden kolonileştirme yaklaşımları, özünde kutsallık kültürüyle çelişmektedir. Birisi emeğe, alın terine, derin ve anlamlı insanlık dayanışması ve kardeşliğine dayanırken, diğeri el koymaya, egemenliğe ve baskıya dayanmaktadır. Tarih en derin gelişim yataklarından birini bu çelişkiden yola çıkarak çizmeye çalışmıştır. Günümüzde bu tam bir tıkanma ve çözümsüzlükle sonuçlanmıştır. Yaşam adına kıvranma, büyük bir zihinsel ve ruhsal gerilik, yozlaşma ve deformasyon yaşanmaktadır.

Bu gerçeklik yeniden doğuşu, rönesansı zorunlu kılmaktadır. Çağdaş demokratik uygarlık bölgeye yansımış olmaktan uzaktır. Dıştan gelen etkiler, özellikle GAP'la birlikte Sümer ko-

loniciliğinin çağdaş bir tekrarlanmasından başka bir anlam ifade etmemektedir. Kendi aralarında yoğun bir çatışmayı yaşayan, aynı Semitik kökene dayalı Arap ve İsrail sermayesi, tarihte olduğu gibi yine bölgeyi yeniden fethetmeye çalışmakta; güçlü işbirlikçileri yoluyla adım adım ilerlemektedir.

Bölgenin askeri ve siyasi egemen gücü olarak Türk burjuvazisi, henüz ekonomik tekeline istediği gibi kuramamıştır. Geniş bir dış müttefikler ağıyla bu ekonomik sistemi geliştirmeye çalışmaktadır. Bölgenin 15 bin yıllık emektar halkı olan Kürtler tümüyle devre dışı bırakılmaktadır. Halbuki Kürtler temel etnik, sosyal, kültürel ve ekonomik güçtür. Onlara rağmen, çağdaş bir sömürgeciliğin bile yürütülemeyeceği çok iyi bilinmelidir. Mevcut büyük bilinç geriliği, çarpıklığı ve örgütsüzlük kimseyi yanıltmamalıdır. Yine sahte dincilik ve tarikatlaşmalar hızla çözülmek durumunda olup, sömürgeci cephenin uzun süre dayanabileceği kurumlar olmaktan uzaktır.

Kürt ve Türk halkının bölgede yaklaşık bin yıllık bir iç içeliği de diğer bir gerçektir. Daha çok gönüllülüğe ve özgür birlikteliğe dayanan bu iç içe yaşam, 1920'lerdeki antiemperyalist ulusal kurtuluş hamlesine önemli bir katkıda

bulunmuştur. Ortadoğu'nun ilk ve derin devrimci adımlarından biri olarak cumhuriyet ilanı ve kurumlaşması, isyanlar ve feodal kurumlara dayanma nedeniyle beklenen demokratik dönüşüme işlerlik kazandırma gücünü gösterememiştir. Buna verilen tepki, PKK olgusu olmuştur. Acılı bir sürecin yaşanmasına yol açan bu süreç bir ayrılık değil, özgür ve çağdaş bir birliktelik peşindedir.

Urfa PKK Davası'ndan çıkarılması gereken en önemli ders, şiddet ve ayrılığı körükleyen davranışlardan karşılıklı olarak uzak durmak ve gerçekten kardeşçe bir birlikteliğe imkan veren yaklaşımları hızla gündemleştirmektir. Bunun yolu barışçıl ortama yüksek değer biçmek, halkların kültürel varlığına özgür ifade imkanı tanımak ve tüm sorunların çözümünde demokratik uygarlık kriterlerini esas almaktır. Bu yaklaşımın cumhuriyetçiliğin gerçek laik ve demokratik yapısının bir gereği olduğu da açıktır.

PKK başta olmak üzere, tüm Kürt ve Türk halkının bilinçli öğelerine düşen görev, laik ve demokratik bir cumhuriyet için en kapsamlı bir sivil toplum projesine dayalı olarak, çözümlenici bir seçeneği var gücüyle oluşturup hayata geçirmektir. En doğru çözüm yolunun bu olduğuna inanmak kadar, bunun dışına taşan yol ve

yöntemlerin ayrılığı, şiddeti, inkarı ve acıları daha da geliştirmekten ve içinden çıkılamaz durumlara yol açmaktan öteye sonuç vermeyeceğini de iyi bilmek gerekir. Her şey doğru çözüm yolunda, geçmişin acılarını özgür bilince ve güce dönüştürerek, umut dolu bir geleceğin yaratılması uğruna, büyük bir demokratik seferberlik ve barış hareketinin oluşturulmasına ve başarılmasına bağlı olmaktadır.

O halde, bölgenin temel sorunu ve çözüm yolunun bu özlü tanımlama çerçevesinde, çağdaş bir Hz. İbrahim yorumu, açıklaması ne anlama gelmektedir?

1- Her şeyden önce tek tanrılı dinlerin, özüne uygun olarak, derinden sorgulanmasını gerektirmektedir. İbrahimi dinler gerçekliğine daha yakınlaşmak ve özgürleşmek içindir. Yoksa tüm egemen ve sömürücü sınıfların çıkarlarını örten bir ideolojik kimliğe bürünmek, İbrahimi dinler anlamına gelmemektedir. Bu temelde camide, kilisede ve havrada ibadet etmek, Hz. Muhammed, İsa ve Musa'ya özde bağlı olmak anlamına da gelmemektedir. Bu peygamberler kendi dönemlerinin en gelişmiş akli yorumunu ve ahlaki davranışını zirveleştiren kişiliklerdir. Onlara gerçekten saygılı ve bağlı olmak, çağımızın en

gelişmiş akıl gücüne ve özgür ahlakına değer vermek, bunları esas almak ve gerekeni yapmak anlamına gelmektedir.

2- Bunun için gerçek ibadet, kutsal mekanlarda binlerce yıldır tekrarlanan ve anlamını yitiren hareketleri tekrarlamak değil; bilimselliğe, özgürlüğe ve sanata alabildiğine değer vermek ve yaşamı hem toplumsal hem de bireysel düzlemde bu gerçeklere bağlı olarak düzenlemekten geçmektedir. En büyük ibadet bilimi, özgürlüğü ve sanatı bireysel ve toplumsal yaşamın her boyutuna egemen kılmaktan geçmektedir.

3- Artık imanın şartları namaz, oruç, kurban, zekat ve kelime-i şahadet gibi klasik ölçülerden çok, bilimde diyalektik felsefeye, ahlakta özgürlük bilinci ve davranışına, sanatta ise güzellik anlayışına ulaşmaya ve gereklerini gönülden yerine getirmeye bağlı olmaktadır. Camide, kilisede ve havrada artık bunun yolunu öğretmek ve önderlik etmek, gerçek çağlarda bu gerçekleri esas almaya dayanmaktadır. Onu anlamsız hareket ve davranışlara boğmak, özüne ters düşmek anlamına gelmektedir.

4- Gerçek ibadet, daha somut ve pratik görevler alanında demokratik uygarlık kriterlerini derinden öğrenmeye ve gereklerini hayata geçirmek için tüm gücünü inançla, ustalık-

la kullanmaya çalışmaktır. Artık sabah akşam bir besmele çekmeyi ve kelime-i şahadet getirmeyi, bu doğrultuda herkese düşen görevleri yerine getirmenin ve imanın en temel şartı olduğunu söylemek ve yapmak, gerçek bir İbrahimi dine bağlı olmak anlamına gelmemektedir. İbrahimi dinler, hiçbir zaman anlamını bilmeden ve güncel yaşamla en ileri düzeyde ilişki kurmayı ve kurumlaşmayı başarmadan, imanlı ve ibadetli olunacağını kabul etmemektedir. Güncelin, çağın en derin bilimsel düşünce ve felsefesini öğrenmek, özgür davranışı en kutsal amel bellemek, sanatla yaşamın en güzel ifadelerine ulaşmak, gerçek İbrahimi dinden olmak demektir.

5- Bunun için amel, pratik sahibi olmak, ancak herkesin en azından 3-5 sivil toplum ve çevreyi, tarihi kurtarma projesinde yer almasıyla mümkündür. Barış örgütlenmesinden insan haklarına, demokratik partileşmeden kitle toplantı ve gösterilerine, özgür kadın birliklerinden gençlik, çocuk ve ihtiyar birliklerine, basın-yayın organlarından ekonomik, ticari ve mali birliklere, spordan sanat kuruluşlarına, ilkokuldan akademik eğitime, çevreden tarihi ve kültürü koruma vakıflarına, bilimden tekniğe kadar her alanda herkesin ve grubun gücüne

göre en azından 3-5 kurum içinde hareket etmesi, gerçekten amel sahibi olunduğu anlamına gelecektir. Bunların dışında kalmak, amelsiz, dolayısıyla ibadetsiz ve imansız olarak yaşamak ve ölmek anlamına gelecektir.

6- Haram ve helalle yaşamın anlamı değişmiştir. Kendi tarihsel gerçekleriyle çağın bilincinde olmak, dilinin ve kültürünün özgür ifadesine sahip olmak, emeğinin karşılığını sağlamak, bunu sağlayan toplumsal ve siyasal düzeni esas almak; imanlı, helalli ve kutsal olan bir yaşamın sahibi olmayı mümkün kılar. Bu değerlerin dışında yaşamak, yani tarih ve çağ bilincinden yoksunluk, dil ve kültürel varlığını özgürce yaşayamamak, emeğin karşılığını sağlayamamak, bu hususları mümkün kılacak sosyal ve siyasal düzeni esas almamak; imansız, haramca ve lanetlenmiş bir yaşam içinde mahkum olmak demektir. Gerçek peygamberlik ve İbrahimi gelenek, ancak bu çerçevede haramı ve helali tanımlar, gereklerini yerine getirir. Yoksa hiç anlamını ve hangi çağ için geçerli olduğunu bilmeden, başka bir dilden dua ezberlemek ve ibadet etmek dinin özüne aykırılıktır; kuklacılıkla vicdan sahibi olmayı birbirine karıştırmaktır; küfürlü bir yaşamın batağında yüzmektir.

7- Urfa ve yöresinin sahip çıkılacak gerçek kimliği, bu ana çerçevede ve üç büyük dinin de kutsallığında ifadesini bulmuş yaratıcı emeği, onurlu ve özgür yaşamı, onun güzellik ve barışını, hakikat ve adalet ölçülerini akıl ve vicdanla birlikte yaşamak anlamına gelir. Kelime-i şahadet, namaz, oruç, kurban, her tür hayır işleri, ancak bu tanımın gereklerine göre hareket edilirse imanlı olmayı mümkün kılar; peygamberlerin yolunda olduğunu kanıtlar. Gerçek cihat, bu yolda büyük uğraş vermekle anlam kazanır. Din adına girişilecek ister resmi ister gayri resmi tarikatlardaki faaliyetler, cehaletten başka bir anlama gelmez. Çağdaş Nemrutlar ve onların her düzeydeki putlarına secde etmekten öteye bir anlam taşımaz. Sadece Allah ile Nemrut kelimesi yer değiştirmiştir. Mevcut biçimiyle Allah adına tapılan değerler, çağlarına göre tam bir Nemrutluğu ifade etmektedir. En büyük cehalet, günümüzde Nemrut gerçekliğine ilahi düzen değeri vermektir. Sümer rahiplerinden daha gerici ve zalimlerle sömürücülerin hizmetinde olan, ama sözde çok dua ve sure ezberleyen, hadisten bahseden, diğer ibadetleri yapan dini zihniyet ve uygulamalar, ancak Nemrutların ve Ebu Cehillerin taifesinden olmayla özdeşleştirilebilir.

Yüzlerce yıldır yürütölen bu cehaletin putlarını, belirlenen çerçevede, yani demokratik uygarlık ölçütlerinde, emeğin ve özgürlüğün tarihine uygun bir biçimde, bilinçle ve meşru savunma eylemliliğiyle parçalamak; gerçek bir İbrahimi kutsallığına bağılı olmak anlamına gelmektedir. Çağdaş Nemrutçuluk ve putları bu anlayışla değerlendirilip gerekleri yerine getirildiğinde, ancak o zaman tüm peygamberlerin ve kutsal kişiliklerin yolunda yüründüğünden bahsedilebilir, ancak o zaman gerçek bir iman ve ahlak sahibi olunabilir.

Hem PKK, hem de Urfa'daki yaşamın önde gelen bir sorumlusu olarak, tarihe karşı özeleştirimi ve çağı karşı savunmamı bu temelde doğru yaptığım inancındayım. Ülkemizde ve bölgede insanlık için yararlı ve gerekli gördüğüm yolu aydınlattığıma, bundan sonra yaşamın daha affedici ve özgür gelişeceğine, emeğin hakkı olan değeri bulacağına, tarihin bu konuda gerçek tanık olacağına dair umudumu dile getiriyor, herkesi üzerine düşeni yapmaya çağırıyor, saygılarımı sunuyorum.

10 Temmuz 2001
Abdullah ÖCALAN
İmralı